

POLITYKA SENIORALNA MIASTA SOSNOWCA NA LATA 2021-2027

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Demografia.....	7
1.1. Sytuacja demograficzna.....	7
1.2. Prognoza demograficzna.....	13
2. Działania instytucji i organizacji na rzecz osób starszych.....	17
2.1. Podmioty polityki senioralnej.....	17
2.2. Pomoc instytucjonalna i społeczna skierowana do osób starszych wymagających opieki oraz do ich otoczenia.....	18
2.3. Ochrona zdrowia i profilaktyka prozdrowotna.....	22
2.4. Działalność edukacyjna i kulturalna.....	23
2.5. Aktywność fizyczna.....	25
2.6. Aktywność obywatelska i społeczna.....	25
3. Sytuacja seniorów – analiza SWOT.....	29
4. Zasady polityki senioralnej.....	31
5. Działania w zakresie polityki senioralnej na lata 2021-2027.....	34
5.1. Misja i wizja miejskiej polityki senioralnej w Sosnowcu.....	34
5.2. Cele, priorytety, zadania i wskaźniki w zakresie polityki senioralnej.....	35
6. Zgodność celów w zakresie polityki senioralnej miasta Sosnowca z celami projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Sosnowca na lata 2021-2027.....	53
Zakończenie.....	55
Spis wykresów.....	57

WPROWADZENIE

Starzenie się społeczeństwa, jak i indywidualny wymiar starości w zasadniczy sposób wpływają na rodzaj i zakres podejmowanych działań w sferze polityki społecznej. Populacja osób starszych jest zbiorowością heterogeniczną, a różnicuje ją wiek, stan zdrowia i niepełnosprawność, poziom zamożności, sytuacja rodzinna, posiadane wykształcenie, dotychczasowe warunki życia, wiedza i doświadczenie. Niewątpliwie starzenie się społeczeństwa i wydłużenie średniego czasu trwania życia ludzkiego stanowią wyzwanie dla samorządu, który nie tylko musi sprostać uzasadnionym oczekiwaniom starszych ludzi, ale też wykorzystać potencjał tkwiący w starszym pokoleniu.

Problemem jest jednak ukierunkowanie takich działań do wszystkich grup ludzi starszych, zarówno tych, którzy są słabi ekonomicznie, zdrowotnie i społecznie, tych, którzy przy niewielkiej pomocy mogliby aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, jak i tych, którzy przejawiają różne formy aktywności i jedynie wymagają wsparcia ich działalności. W tym przypadku szansą jest rozwój wolontariatu osób starszych, a także wolontariatu młodych ludzi ukierunkowanych na współpracę z osobami starszymi.

Istotnym aspektem gwarantującym ludziom starszym należyte miejsce w społeczeństwie oraz stworzenie, pomimo ubytku sił, warunków godziwego życia jest odpowiednio zaprojektowana przestrzeń fizyczna. Kreowanie dobrych warunków mieszkaniowych i przyjaznego środowiska zamieszkania ludzi starszych ułatwia prowadzenie niezależnego życia, pozwala ludziom starszym zachować lepsze zdrowie oraz dłużej żyć aktywnie i samodzielnie w środowisku lokalnym. Podejmowane inicjatywy powinny więc koncentrować się na takim kształtowaniu przestrzeni życia ludzi starszych – mieszkania, osiedla i miasta, żeby były one wolne od barier architektonicznych, urbanistycznych i społecznych.

Przestrzeń w czasach globalizacji nabrała także innego wymiaru poprzez multimedia. Powstała „cyberprzestrzeń”, w której przekaz medialny w różnorodnej formie stanowi jeden z podstawowych wyznaczników kultury.

W konstruowanej wirtualnej rzeczywistości ludzie starsi są jednak mało widoczni – starość nie jest medialna. Niewątpliwie na wizerunek starości wpływają uwarunkowania kulturowe, historyczne, tradycja.

Podjęcie problemu mówienia o starości jest niezbędne, bowiem mity i stereotypy wytworzyły obraz człowieka starego jako „innego”. Występowanie zarówno stereotypów negatywnych, jak i pozytywnych zniekształca rzeczywisty obraz starości i osób starszych i nierzadko w pewien określony sposób je stygmatyzuje.

Poważną kwestią dotyczącą dużą część populacji ludzi starszych jest także zagadnienie dostępu do nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Brak możliwości korzystania z nich jest wynikiem wielu uwarunkowań. Ostatecznym efektem tego jest „cyberwykluczenie” seniorów. Jest to zjawisko bardzo niepokojące, ponieważ we współczesnym świecie technologie te mogą pomóc w rozwiązywaniu wielu problemów ludzi starszych (m.in. wspomaganie samodzielności i niezależności, pomoc dla opiekunów), a także umożliwić ich aktywność i integrację ze środowiskiem. Ponadto wprowadzanie różnego rodzaju e-usług świadczonych dziś w Internecie (e-zdrowie, e-usługi związane z bankowością, e-administracja itp.) wymaga nowych umiejętności i dla wielu starszych ludzi może stać się przyczyną wykluczenia cyfrowego.

Z drugiej strony wspomaganie osób starszych poprzez nowoczesne rozwiązania informacyjno-telekomunikacyjne może mieć znaczenie w ograniczaniu samotności, a przede wszystkim osamotnienia. Szczególnie dotkliwie odczuwają je osoby, które doznają różnego rodzaju przemocy psychicznej, fizycznej, ekonomicznej, czy też są zaniedbywane przez rodzinę lub swoich opiekunów. Uczucie to potęguje izolacja w przestrzeni społecznej, na co wpływa zły stan zdrowia, a czasami samozaniedbanie seniorów. Dostrzegane przez lekarzy, pielęgniarki czy pracowników socjalnych przejawy braku troski o ludzi starszych sygnalizują, że nie jest to zjawisko marginalne, choć jego rzeczywista skala nie jest znana.

Zjawiskiem, które nieodłącznie kojarzy się ze starością jest kwestia stanu zdrowia osób starszych, który jest dla nich jednym z najistotniejszych aspektów jakości życia. Ranga zdrowia, obok pieniędzy oraz czasu wolnego, wpływa na odmienną położenia seniorów w kolejnych etapach życia. Nie ulega bowiem wątpliwości fakt, iż wiek jest istotną determinantą stanu zdrowia człowieka i co do zasady, wraz z wiekiem stan ten ulega pogorszeniu. Dłuższe życie nieuchronnie wiąże się z pogorszeniem sprawności zarówno fizycznej, jak i psychicznej, choć przebieg i dynamika procesu ograniczania funkcjonowania człowieka są zróżnicowane i uzależnione od tego, jaki kierunek obierze proces starzenia. W każdym jednak przypadku należy podejmować działania ukierunkowane na utrzymanie jak najdłużej dobrego stanu zdrowia seniorów. Ogromną rolę odgrywa tu edukacja zdrowotna, promocja zdrowia, ale też stworzenie warunków do prozdrowotnych zachowań.

Szczególna rola przypada sektorowi usług społecznych zapewniających osobom starszym realizację ich praw socjalnych. Niedorozwój tej przestrzeni instytucjonalnej jest bardzo dotkliwy, a skutków tego doświadczają zarówno ludzie starsi, jak i ich rodziny czy opiekunowie. Należy bowiem pamiętać, iż wraz z wiekiem następuje coraz większy zakres ograniczeń w funkcjonowaniu człowieka starego, skutkujący w ostateczności całkowitą niesamodzielną. Powstaje wówczas problem opieki nad tymi osobami, ale także cała gama problemów, które dotyczą nieformalnych opiekunów, w tym szczególnie członków rodzin. Ważne są zatem rekomendacje takich kierunków zmian, aby polityka społeczna na rzecz tej grupy społecznej była bardziej skuteczna i efektywna.

Pewnym antidotum na samotność ludzi starszych, ale też wykorzystanie potencjału kapitału ludzkiego tkwiącego w ludziach starszych jest zaangażowanie seniorów w różnorodne formy ich aktywności w przestrzeni społecznej politycznej. Dlatego niezmiernie ważne jest rozwijanie i wzmacnianie aktywności (zarówno biernej jak i czynnej) osób starszych na różnych polach działalności edukacyjnej, społecznej, obywatelskiej, wolontariatu.

Doświadczenia wielu państw dokumentują, iż ludzie starsi odgrywają coraz większą rolę w różnych ruchach i organizacjach walczących o swoje prawa, stając się siwowłosą potęgą.

Proces starzenia się ludności, coraz większego udziału osób starszych w ogólnej populacji ludności, staje się ogromnym wyzwaniem dla prowadzenia polityki senioralnej i wymaga kształtowania odpowiednich działań skierowanych na tę grupę ludności. Dotyczy to szczególnie samorządu terytorialnego, zgodnie bowiem z art. 7. 1. ustawy o samorządzie gminnym¹ do gminy należy jako zadanie własne, zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Istotą wszystkich działań ukierunkowanych na rozwiązywanie wskazanych problemów powinna być poprawa jakości życia najstarszych mieszkańców miasta. Nie jest to zadanie łatwe z uwagi na obiektywne uwarunkowania związane z obciążaniem samorządu coraz większymi zadaniami z równoczesnym brakiem zabezpieczenia finansowego na ich realizację. Podejmując działania na rzecz osób starszych należy pamiętać, że miasto musi zadbać o wszystkich mieszkańców i dążyć do zagwarantowania im warunków dobrego życia i funkcjonowania w społeczeństwie, troszczyć się o poczucie życia w przyjaznym środowisku, gdzie mogą swobodnie się rozwijać, dbać o zapewnienie dobrej jakości kluczowych usług publicznych, a równocześnie dywersyfikować konkretne rozwiązania adresowane do poszczególnych grup ludności. Wprawdzie sensem polityki senioralnej są działania na rzecz aktualnych seniorów, to dla ciągłości działań w tej sferze należy też uwzględniać potrzeby przyszłych ludzi starszych. Miasto zatem powinno w swoich działaniach kierować się ideą społeczeństwa dla wszystkich grup wieku. Ważna jest też możliwość podejmowania przez mieszkańców inicjatyw społecznych, przedsięwzięć kulturalnych czy sportowych uwzględniających zróżnicowane oczekiwania społeczności lokalnej. Jeśli wyjdzie się z założenia, że osoby starsze stanowią część społeczności lokalnej, to siłą rzeczy rozwiązania przyjazne osobom starszym będą też przyjazne dla całej społeczności. W obszarze działań skierowanych do seniorów funkcjonowanie samorządu pozwala uwzględniając ograniczenia związane z procesem starości, dopasować

---

¹Dz.U. 2020 poz. 713 (tekst jednolity) z późn. zm.

zakres i sposób realizacji usług do potrzeb, a także wypróbować szerszą paletę innowacyjnych rozwiązań.

Należy jednak pamiętać, że wszelkie działania nie mogą stygmatyzować osób starszych ze względu na wiek.

1. DEMOGRAFIA

1.1. Sytuacja demograficzna Sosnowca

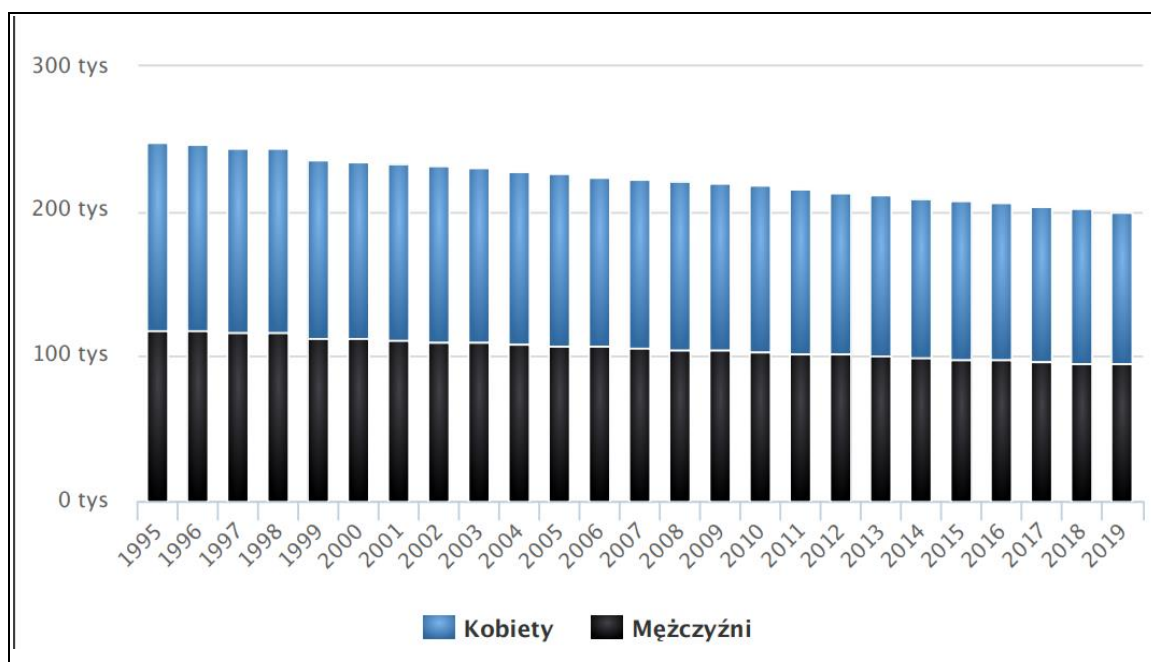
Diagnoza sytuacji demograficznej Sosnowca została przygotowana w oparciu o aktualne dane Głównego Urzędu Statystycznego, zawarte w Banku Danych Lokalnych i rocznikach statystycznych. W częściach prognostycznych wykorzystano „Prognoza ludności na lata 2014-2050” oraz „Prognoza dla powiatów i miast na prawach powiatu oraz podregionów na lata 2014 – 2050”, uzupełniając je, w razie potrzeby, o informacje pochodzące z innych opracowań.

Podstawą przygotowania polityki senioralnej w mieście jest określenie sytuacji demograficznej miasta. W zależności bowiem od struktury wieku mieszkańców, w tym specyficznych cech najstarszej subpopulacji uzależnione powinny być kierunki i formy działania.

Sosnowiec podobnie jak większość miast aglomeracji górnośląskiej, boryka się z dużymi problemami demograficznymi. Sytuacja ludnościowa Sosnowca określona jest przez dwa istotne czynniki: po pierwsze – stopniowe zmniejszanie się liczby ludności miasta, a po drugie – poprzez zmiany jej struktury wiekowej, w tym przede wszystkim powiększanie się grupy osób w wieku poprodukcyjnym. Analizując trend przeobrażeń demograficznych miasta należy stwierdzić, że zachodzące zmiany w strukturze i liczebności populacji Sosnowca wymagają podjęcia przez samorząd lokalny i inne instytucje, działań z zakresu polityki społeczno-gospodarczej ukierunkowanych na wyzwanie, jakim jest starzejąca się ludność miasta.

Najpoważniejszym wyzwaniem jest systematyczny ubytek ludności miasta i proces ten trwa już dziesiątki lat. Tylko w okresie 2010 – 2019 ludność miasta zmniejszyła się o 15 540 osób. Dynamikę zmian liczby mieszkańców Sosnowca na przestrzeni lat 1995 – 2019 zawiera wykres 1

Wykres 1. Ludność Sosnowca w latach 1995-2019

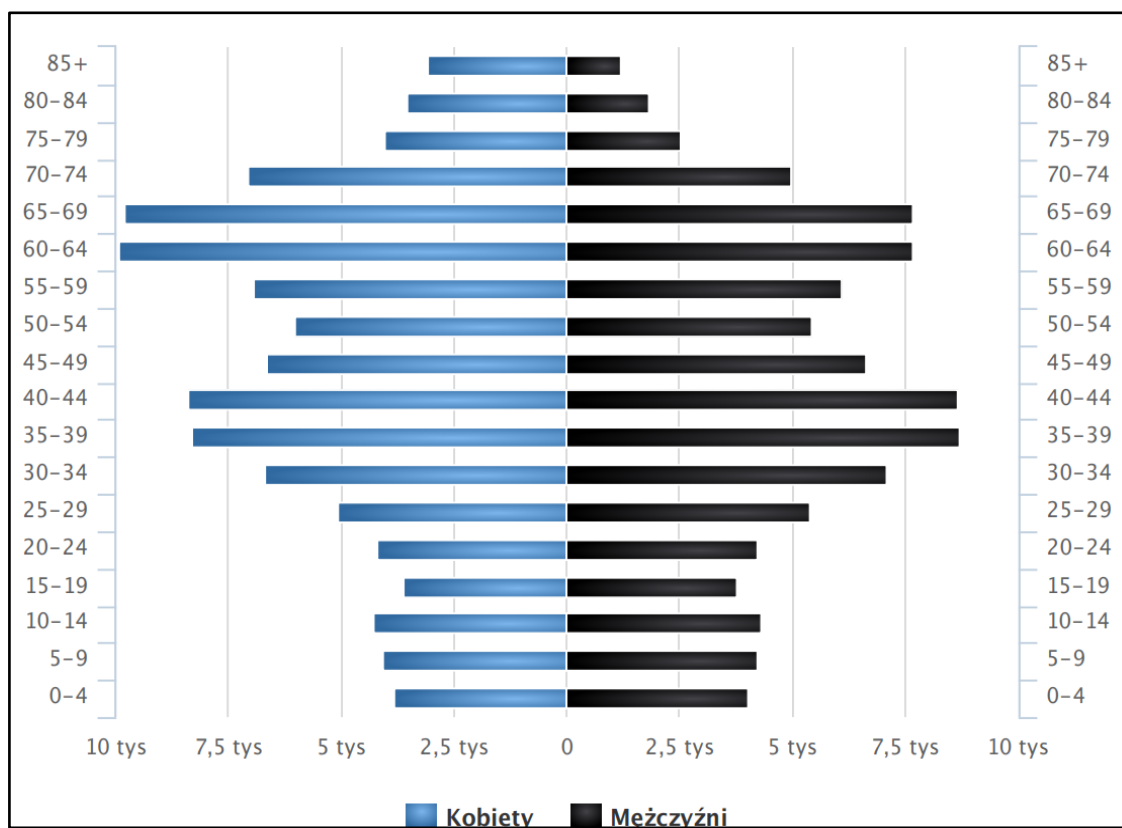

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Spadająca ogólna liczba ludności wpływa na zmiany struktury wieku mieszkańców miasta. Analizując strukturę ludności Sosnowca według wieku, można wskazać na niepokojące zjawisko, jakim jest rosnąca liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przy równoczesnym niskim przyroście ludności w wieku przedprodukcyjnym. Brak jest więc wyraźnie zarysowanego kolejnego wyżu demograficznego, który powinien objąć tę właśnie grupę. W grupie w wieku 60 lat i więcej następuje wyraźna przewaga kobiet, co potwierdza istniejący, podobnie jak w całej Polsce, proces feminizacji starości. W najstarszych grupach wiekowych (75+) to zjawisko wyraźnie nasila się i w najstarszej grupie kobiet jest 3 razy więcej niż mężczyzn. Wysokiemu odsetkowi kobiet w najwyższych grupach wieku często towarzyszy niski poziom dochodów oraz pozostawanie w jednoosobowym gospodarstwie domowym. Sugeruje to potrzebę rozbudowy systemu usług społecznych oraz bytowych.

Wykres 2. Piramida wieku mieszkańców Sosnowca w 2019 r.

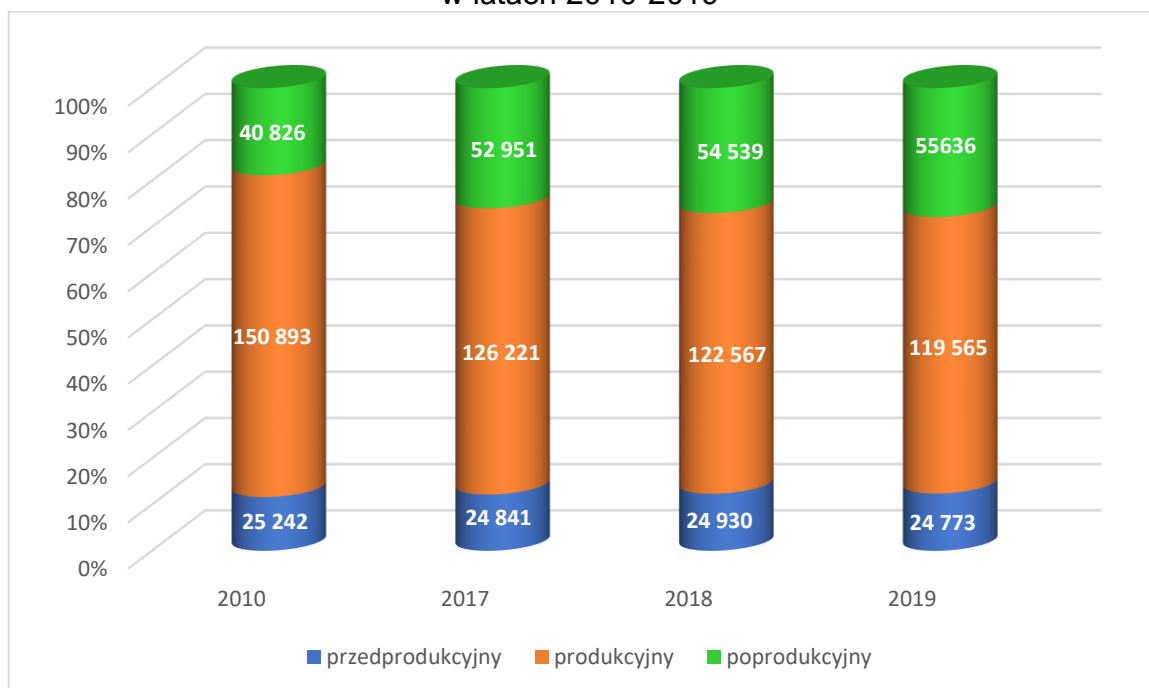

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Średni wiek mieszkańców miasta wynosi 45,4 lat i jest znacznie wyższy niż w woj. śląskim - 42,9 lat i średnio w kraju - 41,9 lat, przy czym dla kobiet w Sosnowcu średni wiek wynosi 47,2 lata, natomiast dla mężczyzn jest znacznie niższy i wynosi 43,3 lat. Niekorzystne są też proporcje między ludnością w wieku przedprodukcyjnym, (0-14 lat) produkcyjnym (15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni) i poprodukcyjnym (60 i więcej lat kobiety, 65 i więcej lat mężczyźni).

Strukturę ludności Sosnowca według ekonomicznych grup wieku i dynamikę zmian w okresie 2010-2019 ilustruje wykres 3.

Wykres 3. Ludność wg ekonomicznych grup ludności w Sosnowcu w latach 2010-2019

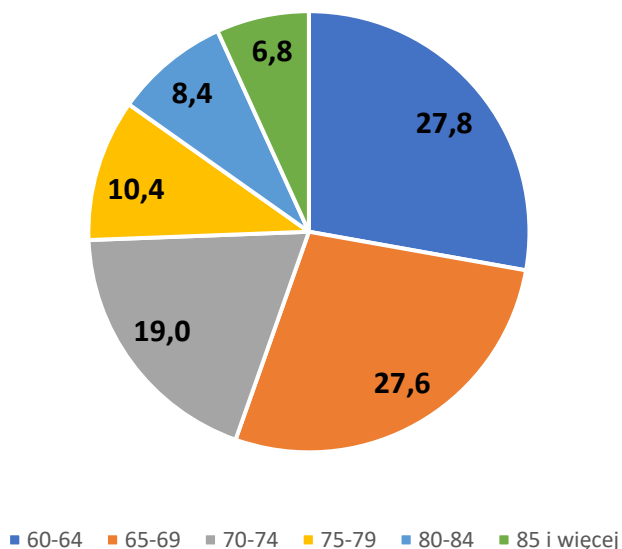

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/>.

Proces starzenia się ludności charakteryzuje się przy wykorzystaniu różnych miar. Do najczęściej używanych należy wskaźnik starości (*old-age rate*) liczony jako udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. Zmiany demograficzne w mieście charakteryzujące się wzrostem liczby osób w wieku 65+ dokumentują, że wskaźnik starości kształtuje się niekorzystnie. W 2010 r. w Sosnowcu zamieszkiwało 31 644 osób tym wieku i stanowiły one 14,5% ogółu ludności. W 2019 r. mieszkało już 45 702 osób, które przekroczyły 65+, a wartość wskaźnika wzrosła do 22,7%. Oznacza to, że niemal co czwarty mieszkaniec Sosnowca ma co najmniej 65 lat. Duży liczebnie wzrost dotyczy też osób w sędziwym wieku (80 i więcej). W 2010 r. według danych GUS w mieście było takich osób 7 255 i stanowili oni 3,3% ogółu mieszkańców. Natomiast w 2019 r. liczba najstarszych seniorów wzrosła do 9 639 osób i stanowi 4,8% ogółu ludności, co oznacza, że niemal co dwudziesty mieszkaniec ukończył 80 lat.

Subpopulacja osób w starszym wieku jest zróżnicowana. Udział poszczególnych grup wieku w populacji osób starszych w Sosnowcu w 2019 r. ilustruje wykres 4.

Wykres 4. Udział poszczególnych grup wieku w populacji osób starszych w Sosnowcu w 2019 r.

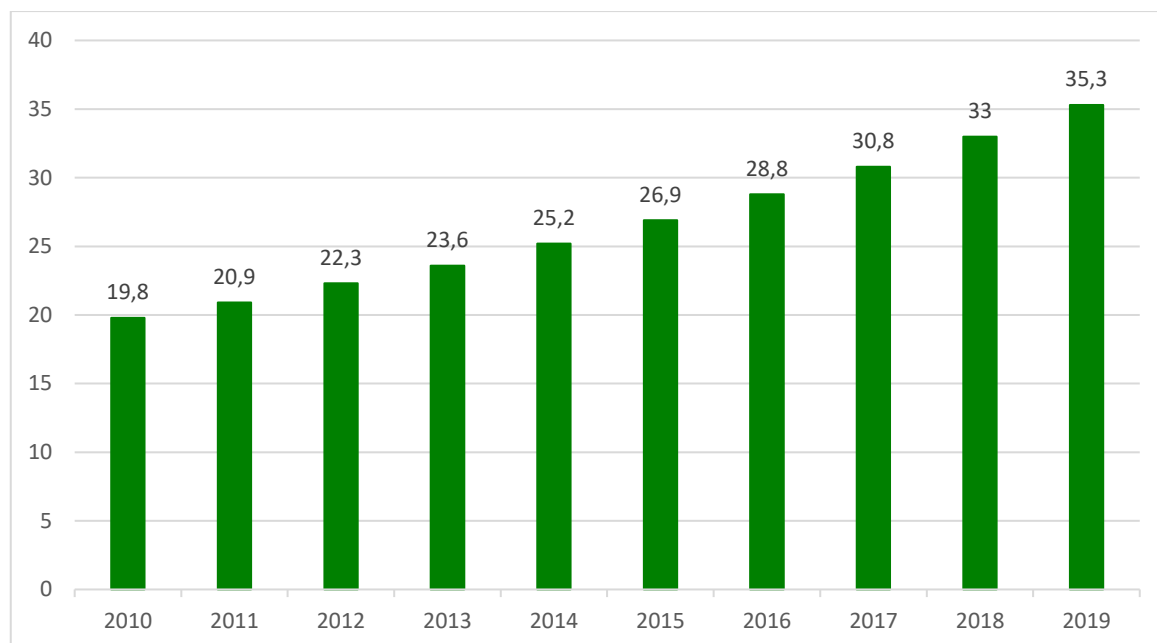

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Narastająca liczba osób starszych wynika z wchodzenia w grupę wiekową 65+ roczników wyżu demograficznego oraz wydłużania się średniej trwania życia.

Stopień zaawansowania starością demograficzną odzwierciedla współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (*old-age dependency ratio*). Dla Sosnowca wartość tego wskaźnika ulega niekorzystnym zmianom. Jeszcze w 2010 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 19,8 osób w wieku poprodukcyjnym, by w 2019 roku wzrosnąć do wartości 35,3. Zmiany współczynnika obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym ilustruje wykres 5.

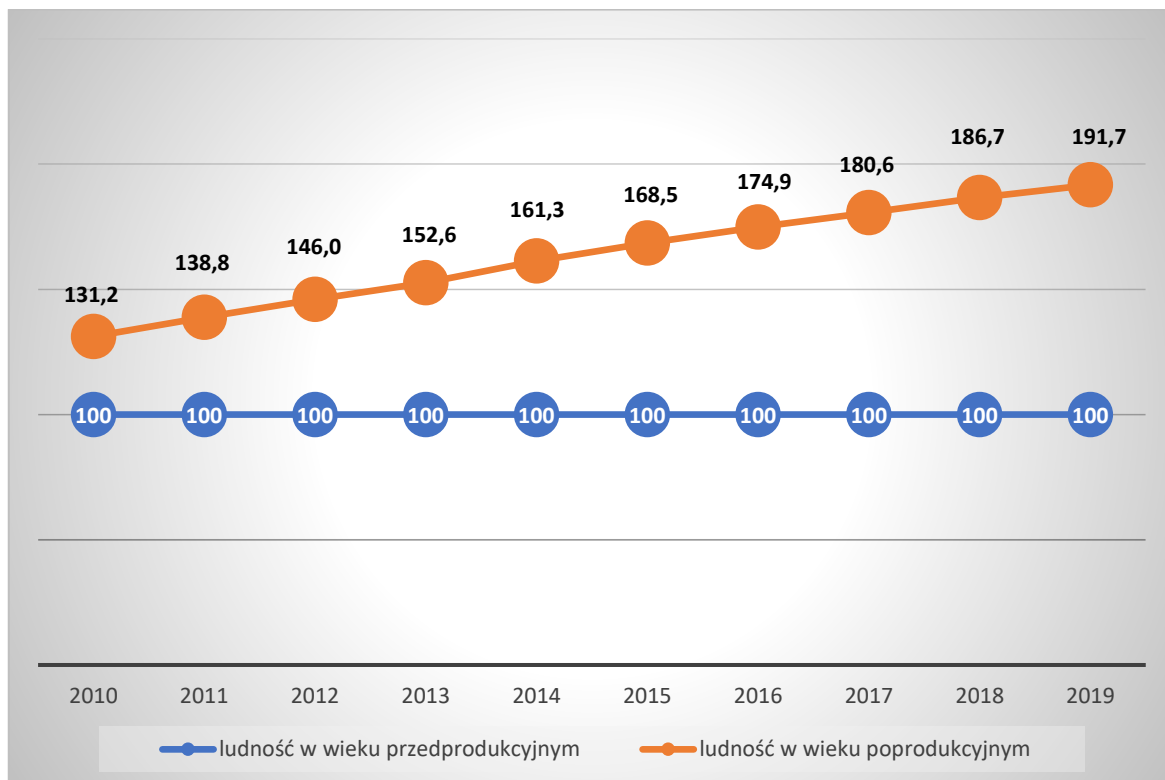
Wykres 5. Zmiany współczynnika obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym w Sosnowcu w latach 2010-2019

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Zmiana proporcji pomiędzy poszczególnymi grupami wieku charakteryzuje się obecnie dużym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym i malejącym ludzi w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Jedną z miar charakteryzujących proces starzenia się ludności jest relacja między liczbą dzieci a liczbą ludzi starszych tzw. indeks starości (*ageing index*). Wskazuje on, ile osób w wieku 65 lat i więcej przypada na 100 dzieci w wieku 0–14 lat. Inaczej mówiąc, wskaźnik ten wyraża liczbę dziadków przypadających na 100 wnuków, wskazując tym samym na relację między generacją dziadków i wnuków. Także w tym zakresie sytuacja kształtuje się niekorzystnie, co ilustruje wykres 6

Wykres 6. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Sosnowcu w latach 2010-2019

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Wskazane powyżej wskaźniki dokumentują intensywny proces starzenia się ludności miasta, co niewątpliwie stanowi wyzwanie w kształtowaniu polityki senioralnej przyjaznej osobom starszym.

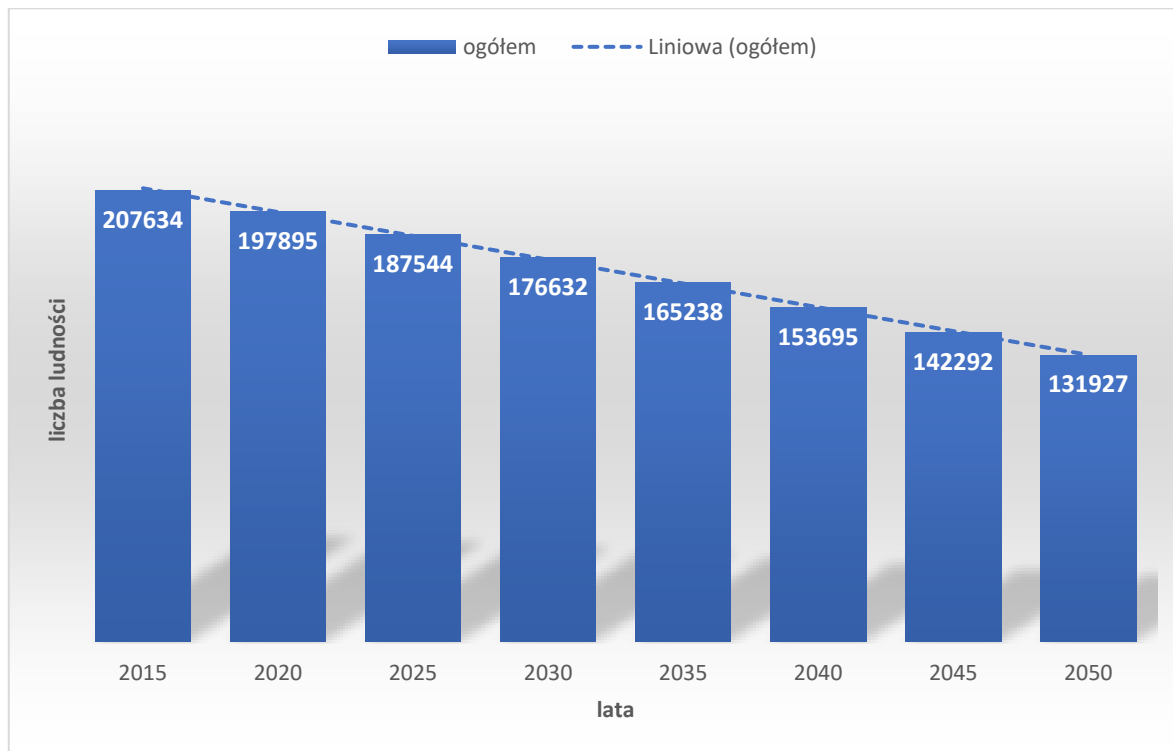
1.2. Prognoza demograficzna

Zgodnie z danymi Prognozy ludności na lata 2014-2050 opracowanej przez GUS² w całym prognozowanym okresie liczba ludności Polski będzie się systematycznie zmniejszać. Przewidywany ubytek ludności w Polsce począwszy od 2013 r. wyniesie w 2050 r. 4 545 tys. osób, w tym aż 98% przewidywanego spadku wielkości populacji będzie dotyczyła miast. Dla województwa śląskiego ubytek w tym czasie prognozowany jest na 918,8 tys. natomiast proces depopulacji w Sosnowcu osiągnie liczbę 79,3 tys. osób. Analizując

² Prognoza ludności na lata 2014-2050, GUS, Warszawa 2014.

zróźnicowanie wewnętrzne województwa największy prognozowany spadek dotyczyć będzie właśnie Sosnowca - o 36,4% (wykres 7).

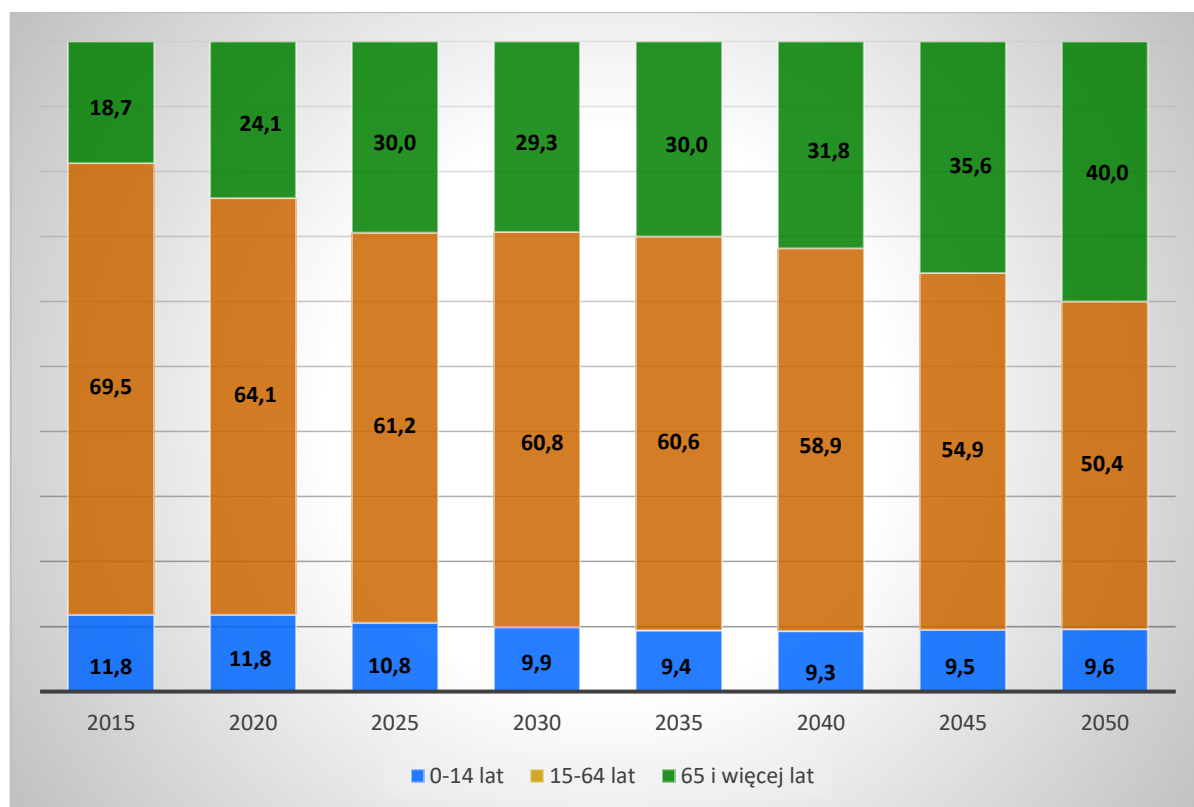
Wykres 7. Prognoza liczby ludności Sosnowca do 2050 r.

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-dla-powiatow-i-miast-na-prawie-powiatu-oraz-podregionow-na-lata-2014-2050-opracowana-w-2014-r-,5,5.html>

Rozpatrując strukturę ludności według grup wieku, stwierdzić można dalszy proces starzenia się populacji miasta, nieznacznie zmniejszający się odsetek ludności w wieku 0-14 lat, silny spadek udziału osób w wieku produkcyjnym i znacznym wzrostem odsetka osób starszych powyżej 65 roku życia. Trendy przemian struktury ludności ilustruje wykres 8.

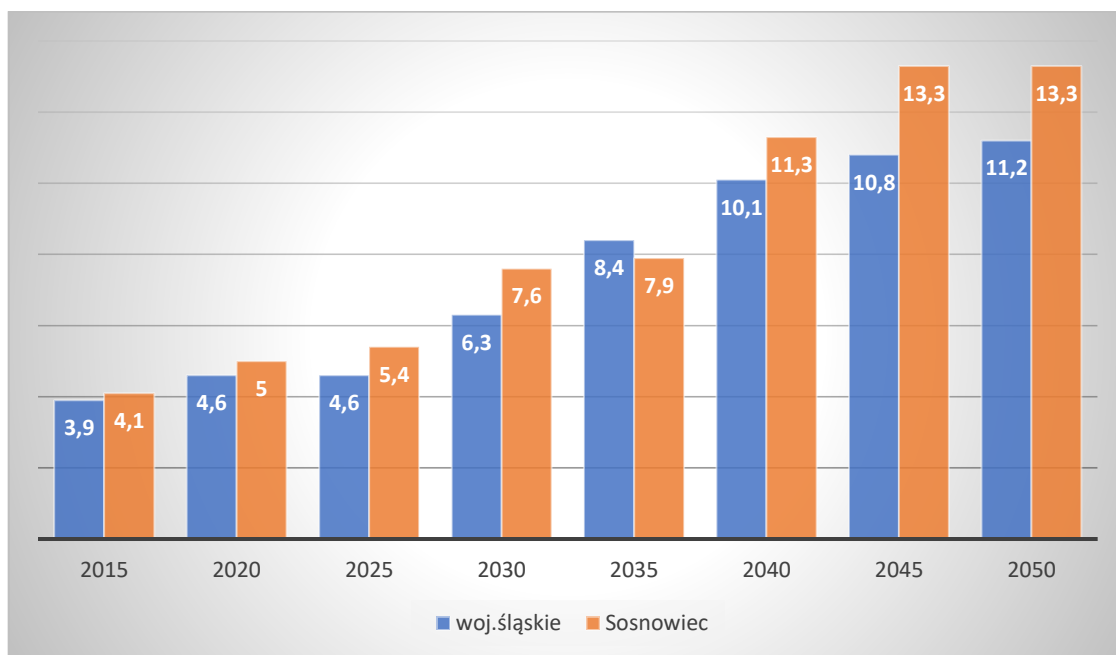
Wykres 8. Prognoza struktury ludności Sosnowca według grup wieku do 2050 r.

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-dla-powiatow-i-miast-na-prawie-powiatu-oraz-podregionow-na-lata-2014-2050-opracowana-w-2014-r-,5,5.html>

Z punktu widzenia perspektywicznych wyzwań stojących przed miastem stanowi proces podwójnego starzenia się ludności (tzw. „siwienie siwych”). Oznacza on, że przy następującym szybkim procentowym wzroście ludności starszej w ogólnej populacji ludności, jednocześnie nastąpi wzrost liczby osób w zaawansowanym wieku wśród osób starszych. Stąd też szczególnie istotnym wskaźnikiem starości populacji kraju jest udział ludności w wieku 80 lat i więcej w ogólnej strukturze wieku ludności. Prognoza ludności wskazuje, iż odsetek osób w sędziwym wieku (80+) jest większy w mieście niż w całym województwie śląskim. Odpowiednie dane zawiera wykres 9.

Wykres 9. Prognoza udziału osób w wieku 80 lat i więcej w woj. śląskim i w Sosnowcu do 2050 r.

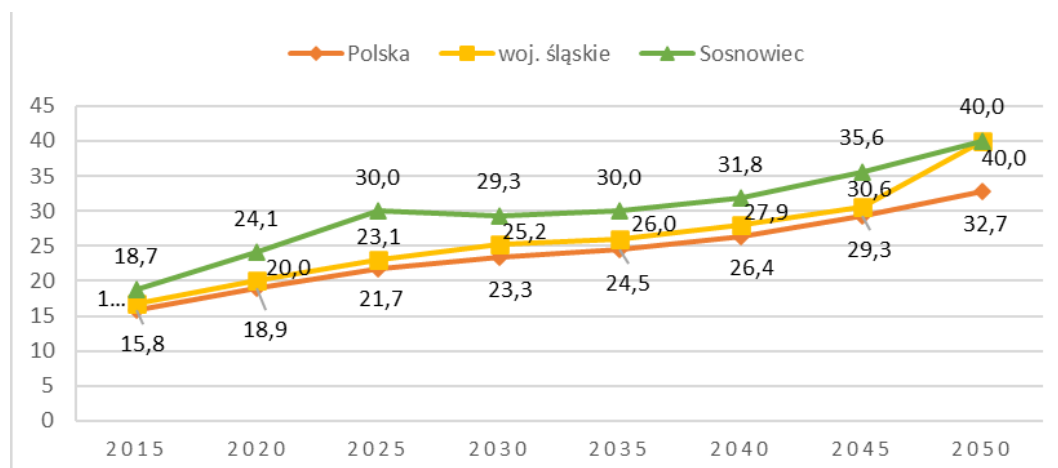

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Prognoza ludności na lata 2014-2050 (opracowana 2014 r.). <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-1,5.html>, Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014 – 2050. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-dla-powiatow-i-miast-na-prawie-powiatu-oraz-podregionow-na-lata-2014-2050-opracowana-w-2014-r-5,5.html>

Proces starzenia się populacji w Sosnowcu na tle sytuacji w woj. śląskim i w kraju wskazuje, iż Sosnowiec jest i będzie miastem z większym udziałem ludzi starszych. W powiązaniu z dużym ubytkiem ludności ogółem, sytuacja ta generuje dla samorządu konieczność odpowiedniego, dostosowanego do istniejących warunków zarządzania miastem z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób starszych. Skalę wzrostu udziału osób starszych w wieku 65+ w perspektywie do 2050 r. w populacji miasta Sosnowca, województwa śląskiego i Polski ilustruje wykres 10.

Wykres 10. Prognoza udziału osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej ludności.

Źródło: Prognoza ludności na lata 2014-2050 (opracowana 2014 r.). <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-,1,5.html>, Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014 – 2050. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-dla-powiatow-i-miast-na-prawie-powiatu-oraz-podregionow-na-lata-2014-2050-opracowana-w-2014-r-,5,5.html>

2. DZIAŁANIA INSTYTUCJI I ORGANIZACJI NA RZECZ OSÓB STARSZYCH

2.1 Podmioty polityki senioralnej

Sosnowiec należy do miast, które od dawna prowadzą szeroko rozwiniętą działalność na rzecz osób starszych. Dysponuje dobrze rozwiniętą infrastrukturą w zakresie pomocy społecznej, ochrony zdrowia, instytucji kulturalno-edukacyjnych, sportowych, które realizują różnego rodzaju działania adresowane do mieszkańców miasta, w tym do osób starszych. Z uwagi na specyficzne cechy psychofizyczne seniorów część tej działalności ukierunkowana jest specjalnie dla tej grupy mieszkańców.

Zadania związane z holistycznym podejściem do osób starszych powinny znajdować się w centrum zainteresowania wszystkich instytucji publicznych i powinny być realizowane poprzez współpracę władz publicznych z innymi podmiotami. Większość z nich realizuje inne polityki publiczne, ale poprzez swoją działalność oddziałują również na politykę senioralną. Polityka senioralna dla miasta Sosnowca uwzględnia ważną, propagowaną przez ONZ zasadę *mainstreaming ageing*, czyli takie prowadzenie polityki publicznej, która nie polega na wydzieleniu polityki wobec osób starszych, lecz na nasyceniu wszystkich polityk publicznych tym, co jest związane z potrzebami seniorów.

Włączenie kwestii starości i starzenia się do wszystkich istotnych obszarów działań pomaga z jednej strony zapewnić lepszą integrację potrzeb wszystkich grup wiekowych w procesie kształtowania polityki, z drugiej natomiast umożliwia starszym osobom wnoszenie wkładu w społeczeństwo, społeczność i rodziny tak samo jak inne grupy wiekowe. Osoby starsze stanowią bowiem istotny potencjał miasta, będąc aktywnymi uczestnikami życia społecznego i zawodowego.

W działaniach na rzecz polityki senioralnej w Sosnowcu podstawową rolę odgrywają:

- Rada Miasta,
- Prezydent Miasta,
- Urząd Miasta wraz z poszczególnymi wydziałami i równorzędnymi komórkami organizacyjnymi
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
- Instytucje kulturalne (biblioteki, domy kultury, muzea, teatr)
- Placówki oświatowe
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
- Szpitale i placówki ochrony zdrowia
- Placówki opieki długoterminowej (ZOL/ZPO lub hospicjum)
- Kościoły i związki wyznaniowe
- Organizacje pozarządowe i wolontariat
- Rada Seniorów Miasta Sosnowca
- Młodzieżowa Rada Miasta Sosnowca.
- Lokalne środki masowego przekazu

2.2. Pomoc instytucjonalna i społeczna skierowana do osób starszych wymagających opieki oraz do ich otoczenia

Istotą działań na rzecz osób starszych jest poprawa jakości ich życia. Stąd też od wielu lat prowadzone są w Sosnowcu zróżnicowane działania ukierunkowane na realizację tego zadania.

Niewątpliwie istotne znaczenie ma wzmocnienie systemu pomocy instytucjonalnej i społecznej skierowanej do osób starszych wymagających

opieki i ich otoczenia. To zadanie realizuje w największym stopniu Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. MOPS funkcjonuje w mieście na prawach powiatu i wykonuje zadania gminy, powiatu oraz zadania zlecone przez administrację rządową. Wprawdzie w art. 7 ustawy o pomocy społecznej wśród powodów udzielania pomocy nie jest wyodrębniona starość, jednakże wyczerpanie innych przyczyn interwencji pomocy społecznej lokuje seniorów w centrum uwagi działań MOPS. Wspieranie osób starszych dotyczy świadczeń przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej oraz z obowiązków wynikających z innych ustaw. Świadczenia pomocy społecznej, przyznawane są w formie pieniężnej i niepieniężnej. Świadczeniami pieniężnymi przyznawanymi na podstawie ustawy o pomocy społecznej, z których korzystają seniorzy są m. in. zasiłek stały, celowy, okresowy. Seniorzy mogą także uzyskać dodatek mieszkaniowy w oparciu o ustawę o dodatkach mieszkaniowych, oraz wynikający z ustawy Prawo energetyczne dodatek energetyczny. Świadczenia niepieniężne adresowane do seniorów obejmują m.in. pracę socjalną, pomoc rzeczową, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia, oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym. I są to zadania, które MOPS musi systematycznie wykonywać.

Osoby starsze i niepełnosprawne, które wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych są kierowane do ośrodków wsparcia zapewniających inny rodzaj usług, tj. dziennych domów pomocy społecznej oraz środowiskowych domów samopomocy. W Sosnowcu funkcjonują dwa dzienne domy pomocy społecznej przeznaczone dla osób w podeszłym wieku:

- Dzienny Dom Pomocy Społecznej z siedzibami przy ulicach: Szymanowskiego 5a – 25 miejsc, oraz Szybikowej 8 – 35 miejsc.
- Dzienny Dom „Senior+” przy ulicy Żeromskiego 4b – 40 miejsc.

Dzienne domy świadczą usługi dla osób starszych polegające m. in. na organizowaniu zajęć terapeutycznych, relaksacyjnych, kulturalno-towarzyskich czy zapewnieniu posiłków. Ich działania nakierowane są na poprawę i utrzymanie sprawności fizycznej i zdrowotnej osób, rozwijanie różnorodnych zainteresowań.

Funkcjonują także dwa środowiskowe domy samopomocy:

- ŚDS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie znajdujący się przy ul. Grota Roweckiego 2 – będący w strukturach Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia,
- filia ŚDS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, położona przy ul. Wojska Polskiego 86. W placówce dysponującej 60 miejscami, przewidziano również 10 miejsc dla seniorów z chorobą Alzheimera.
- ŚDS dla osób przewlekle psychicznie chorych przy ul. Lenartowicza 73. ŚDS „Salve” posiada 60 miejsc, natomiast ŚDS przy ul. Grota Roweckiego 35 miejsc pobytu dziennego oraz 3 miejsca całodobowe.

Działania tych placówek zmierzają do poprawy funkcjonowania społecznego, budowania sieci wsparcia oraz nauczania i rozwijania umiejętności samopomocowych. Mimo, iż Sosnowiec dysponuje dużym zapleczem instytucjonalnym pomocy i wsparcia, nie zabezpiecza ono wystarczająco potrzeb mieszkańców. Największe potrzeby dotyczą liczby miejsc w lokalnych domach pomocy społecznej. W mieście funkcjonują dwa domy pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku, przeznaczone dla 150 Seniorów. Inne osoby potrzebujące całodobowej opieki, w tym również osoby 60+, przewlekle somatycznie chorzy, przewlekle psychicznie chorzy, niepełnosprawni intelektualnie oraz niepełnosprawni fizycznie, kierowane są i umieszczane w domach pomocy społecznej poza terenem gminy. W Sosnowcu od 2004 r. funkcjonuje jedno mieszkanie chronione prowadzone przez MOPS. Jest ono przeznaczone dla 5 osób starszych i niepełnosprawnych. Mieszkanie mieści się przy ul. Piłsudskiego, posiada pięć jednoosobowych pokoi.

Niezależnie od zadań obligatoryjnych MOPS w Sosnowcu od lat podejmuje szereg inicjatyw wzmacniających pomoc osobom starszym. Egzemplifikacją

takich działań jest realizacja programów rządowych jak i inicjatyw wspieranych środkami zewnętrznymi.

MOPS kontynuuje od 2019 r. program rządowy „*Posiłek w szkole i w domu*” na lata 2019-2023, który jest kontynuacją wcześniejszego programu „*Pomoc państwa w zakresie dożywiania*”. Celem programu jest zapewnienie ciepłego posiłku m.in. osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym bądź samotnym.

Od 20 października 2020 r. gmina Sosnowiec przystąpiła do realizacji rządowego programu „*Wspieraj seniora*”. Celem programu jest zapewnienie usługi wsparcia seniorom w wieku 70 lat i więcej, którzy w obowiązującym stanie epidemii zdecydują się na pozostanie w domu i nie są w stanie np. poprzez wsparcie rodziny zabezpieczyć sobie artykułów podstawowej potrzeby.

Spośród wielu projektów pomocowych realizowanych w mieście wskazać należy realizowany w latach 2017-2019 projekt „*Jesteśmy do usług*”, którego celem było zwiększenie samodzielności i aktywności społecznej 40 niesamodzielnymi i zagrożonych wykluczeniem społecznym mieszkańców Sosnowca w wieku powyżej 65 r. życia oraz zwiększenie aktywności społecznej 20 opiekunów faktycznych tych osób poprzez działania nakierowane na podniesienie jakości usług opiekuńczych. Od 2020 r. do 2021 r. realizowany jest kolejny projekt „*SOS dla Seniora*” dla osób po 60 r. ż., który jest częściową kontynuacją projektu „*Jesteśmy do usług*”. Projekt ten realizowany był w okresie od 01.01.2018 do 31.10.2020r.

Opiekę nad osobami nieuleczalnie chorymi w ich własnych domach od ponad 20 lat sprawuje Sosnowieckie hospicjum św. Tomasza Apostoła. Od 2017 r. powstało Zagłębiowskie Hospicyjne Centrum Wsparcia Opiekuńczo-Rehabilitacyjno-Psychologiczne, gdzie zlokalizowane zostało m.in. hospicjum stacjonarne dla osób wymagających całodobowej opieki oraz ośrodek pobytu dziennego. Znajduje się tu też wypożyczalnia sprzętu, dostępna nie tylko dla podopiecznych hospicjum, ale także dla wszystkich potrzebujących.

Pewnego rodzaju wsparciem osób starszych jest udostępnienie im bezpłatnej pomocy prawnej. Osoby starsze często mają trudności w rozwiązywaniu swoich problemów związanych z różnorodnymi sytuacjami rodzinnymi, urzędowymi i nie potrafią same ich rozwiązywać. Od 2016 r. tj. od

wejścia w życie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, miasto uruchomiło 8 punktów, w których świadczone są porady prawne udzielane przez adwokatów i radców prawnych. Ta forma wsparcia cieszy się dużą popularnością wśród seniorów.

2.3. Ochrona zdrowia i profilaktyka prozdrowotna

Ochrona stanu zdrowia mieszkańców należy do priorytetowych obszarów działalności samorządu. Miasto odpowiada za kreowanie polityki zdrowotnej oraz realizowanie działań z jej zakresu poprzez ocenę sytuacji i potrzeb zdrowotnych mieszkańców, a także tworzenie możliwości polepszenia, promocji, ochrony oraz przywracania ich zdrowia. Dlatego też od wielu lat realizowany jest *„Program badań przesiewowych pod kątem wykrywania chorób sercowo-naczyniowych dla mieszkańców Sosnowca”*. Celem programu jest zwiększenie dostępności do wysokospecjalistycznych badań kardiologicznych osobom powyżej 65 roku życia, obciążonych co najmniej trzema czynnikami ryzyka z czterech ujętych w programie tj. nadciśnieniem, chorobą wieńcową, wysokim poziomem cholesterolu i paleniem papierosów. W ramach programu mieszkańcy Sosnowca mogą skorzystać z jednej z dwóch akcji przesiewowych: *„Stop udarom”* lub *„Wykrywanie tętniaka aorty brzusznej”*.

Drugim, także realizowanym od wielu lat, istotnym programem profilaktycznym adresowanym do osób powyżej 60 r. życia jest *„Program profilaktycznych szczepień ochronnych przeciwko grypie dla mieszkańców Sosnowca”*. Każda osoba starsza zakwalifikowana przez lekarza do szczepienia otrzymuje nieodpłatnie szczepionkę wraz z zaszczepieniem.

Ciekawą inicjatywą Miasta jest realizacja projektu *„Pudełko życia”*. Akcja skierowana jest do osób powyżej 60-tego roku życia przewlekle chorych, starszych, niepełnosprawnych, samotnych, będących mieszkańcami miasta Sosnowca i polega na umieszczeniu w symbolicznym pudełku lub innym opakowaniu (np. słoik, puszka itp.), oznakowanym charakterystyczną naklejką najważniejszych informacji o stanie zdrowia, przyjmowanych lekach, alergiach na leki, grupie krwi, kontaktach do najbliższych, danych osobowych, w tym nr pesel. Pudełko z takimi informacjami powinno być przechowywane

w lodówce, czyli miejscu, które jest prawie w każdym domu i zarazem jest łatwo dostępne. Na drzwiach lodówki zostaje naklejone takie samo oznakowanie, jak na opakowaniu. Zadaniem „*Pudelka życia*” jest przyspieszenie dotarcia do kluczowych informacji ratujących życie, usprawnienie pracy ratowników medycznych, a tym samym skrócenie czasu udzielania pomocy medycznej w domu osoby wzywającej pomocy. Inicjatywę „*Pudelka życia*” udaje się zrealizować dzięki współpracy z pogotowiem ratunkowym w Sosnowcu.

Dużym ułatwieniem dla osób starszych w dostępie do placówek ochrony zdrowia jest uruchomienie w 2017 r. przez urząd miasta specjalnego busa do przewozu seniorów. Prawo do korzystania z jego usług mają mieszkańcy Sosnowca posiadający imienną kartę seniora i/lub osoby, które ukończyły 60 rok życia. Specjalny pojazd wozi Seniorów wyłącznie do placówek służby zdrowia znajdujących się w granicach Sosnowca i miast ościennych oraz Wydziałów Urzędu Miasta Sosnowca. Przewoźnikiem świadczącym usługę przewozową seniorów na zlecenie Urzędu Miasta w Sosnowcu jest PKM Sosnowiec. Przewozy dla Seniorów są świadczone w dni robocze w godz. Od 7.00 do 20.00. Opłaty za przejazd wynoszą 5 zł z kartą seniora i 7 zł dla osób bez karty.

2.4. Działalność edukacyjna i kulturalna

Cenną inicjatywą było zainicjowanie w 2014 r. programu „Aktywny Senior 60+”. Jest on skierowany do osób, które ukończyły 60 rok życia i mieszkają w Sosnowcu. Dzięki uczestniczeniu w programie, seniorzy mogą korzystać z promocji i zniżek, przygotowanych przez firmy i instytucje kultury i sportu. Ich oferta jest bardzo szeroka i zróżnicowana. Podstawą korzystania z dostępnych ulg jest posiadanie karty „*Aktywny Senior 60+*”. Obejmuje miejskie placówki, które rozwijają aktywność kulturalną, edukacyjną seniorów. Z Kartą Seniora można także korzystać z instytucji miejskich rozwijających aktywność ruchową seniorów: pływalnie letnie i kryte, siłownie, korty tenisowe, stadion zimowy, kluby fitness. Do programu włączyły się też placówki handlowe, usługowe itp. Celem Programu jest włączenie osób starszych do aktywnego życia w społeczności lokalnej, zwiększenie dostępności do dóbr kultury, sportu i rekreacji.

Dla osób starszych jedną z najważniejszych możliwości aktywności edukacyjnej jest funkcjonowanie Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

W Sosnowcu z takiej możliwości seniorzy mogą korzystać w ramach funkcjonowania UTW przy Śląskim Uniwersytecie Medycznym (działający od 2012 r.), UTW przy Uniwersytecie Śląskim (działający od 2004 r.) i UTW przy Wyższej Szkole Humanitas (działający od 2008 r.). Obserwowana we wszystkich trzech Uniwersytetach rosnąca od lat liczba osób angażujących się w ich działalność wskazuje na potrzebę rozwoju tej formy organizacji osób starszych. UTW w Sosnowcu posiadają coraz większe zróżnicowanie ofert adresowanych nie tylko do swoich studentów, ale też do osób wciąż aktywnych zawodowo, które chcą korzystać z tej możliwości edukacji. Proponowane formy aktywności pozwalają poszerzać i zdobywać nową wiedzę, pobudzają do aktywności na różnych płaszczyznach, ułatwiają nawiązywanie relacji międzyludzkich, mobilizują i zapewniają możliwość dbania o kondycję fizyczną. UTW stały się obok innych organizacji senioralnych, domów kultury, bibliotek, klubów bardzo ważnymi ośrodkami aktywności społecznej w mieście.

Sosnowiec dysponuje rozległą infrastrukturą w sferze kultury. Należą do niej Sosnowieckie Centrum Sztuki-Zamek Sielecki, Miejska Biblioteka Publiczna, Miejski Dom Kultury „Kazimierz”, Miejski Klub im. Jana Kiepury/Sala Widowisko-Koncertowa Muza, Pałac Schoena, Miejski Klub „Maczki”, Teatr „Zagłębia”, Kino Helios, Kino Cinema City, Sala Koncertowa przy Zespole Szkół Muzycznych. Wszystkie te instytucje zgodnie ze swoim profilem działalności oferują niezmiernie bogatą ofertę imprez, wykładów, wydarzeń kulturalnych, pokazów filmowych, cykli spotkań z interesującymi osobami, warsztatów tanecznych, plastycznych, edukacyjnych, wystaw z zakresu sztuki, koncertów itp. Generalnie wszystkie wydarzenia mają charakter otwarty i są kierowane do ogółu mieszkańców miasta bez podziału na grupy wiekowe. Tym niemniej tak szerokie możliwości aktywizacji kulturalno-edukacyjnej stanowią ważny element działań na rzecz osób starszych w mieście. Dodatkową zachętą dla seniorów jest fakt, iż zdecydowanie większość instytucji honoruje ‘Kartę Aktywny Senior+’, tworząc tym samym warunki dostępności do kultury i sztuki.

2.5. Aktywność fizyczna

Podstawową instytucją tworzącą warunki aktywności fizycznej osób starszych w Sosnowcu jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. W swoich działaniach od wielu lat wspiera liczne działania zmierzające do zwiększenia aktywności fizycznej seniorów oraz poprawy ich kondycji, a także kształtuje otoczenie sprzyjające podejmowaniu przez nich aktywności fizycznej, między innymi, poprzez udostępnianie osobom starszym obiektów sportowych. Podejmowane przez MOSiR w tym zakresie zadania obejmują możliwość korzystania przez seniorów z obiektów MOSiR na zniżkowych opłatach, w tym zakupu biletów oraz karnetów wstępu na kryte pływalnie, korty tenisowe, siłownie, ślizgawki, stok narciarski, a także zajęcia fitness i aquafitness ze zniżką. Honorowana jest Karta „*Aktywnego Seniora +*”, która uprawnia osoby starsze do korzystania z usług tych obiektów na preferencyjnych warunkach cenowych. Ponadto MOSiR od 2016 r. aktywnie włącza się w organizację Sosnowieckich Dni Seniora poprzez współorganizację zajęć i konkursów skierowanych do seniorów, udostępnienie infrastruktury oraz obiektów sportowych na potrzeby organizacji wydarzeń w ramach Sosnowieckich Dni Seniora.

Od wielu lat siłownie plenerowe cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców Sosnowca. Częstymi użytkownikami sprzętu na wolnym powietrzu są seniorzy, dla których jest to darmowa, atrakcyjna forma aktywności fizycznej. Duże zainteresowanie siłowniami na świeżym powietrzu zainspirowało miasto do zwiększenia ich liczby, tak, by ułatwić dostępność do nich. O potrzebie tego rodzaju inwestycji świadczy wykonanie kilku takich siłowni w ramach realizacji Budżetu Obywatelskiego.

Potrzeba aktywności ruchowej seniorów realizowana jest w różnego rodzaju organizacjach skupiających osoby starsze np. w klubach seniora, UTW, DDPS, stanowiąc programową część działalności tych organizacji.

2.6. Aktywność obywatelska i społeczna

W zakresie polityki senioralnej szczególna rola przypada Radzie Seniorów jako reprezentanta starszych mieszkańców miasta. Osoby starsze są bowiem najlepszymi adwokatami we własnej sprawie. Powołanie takiego gremium jako reprezentanta interesów osób starszych podnosi rangę kwestii starzenia się

i starości. Zgodnie z art.5c. ustawy o samorządzie gminnym, gmina sprzyja solidarności międzypokoleniowej oraz tworzy warunki do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej. W tym kontekście powołanie w Sosnowcu Rady Seniorów jest realizacją tego postulatu. Rada Seniorów Miasta Sosnowca została powołana Uchwałą Nr 155/XIV/2015 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 25 czerwca 2015 r. oraz nadano jej Statut.

Zgodnie ze Statutem Rada Seniorów Miasta Sosnowca pełni swoje funkcje poprzez konsultacje lub opiniowanie albo inicjowanie działań mających na celu integrację osób starszych, ich aktywizację w życiu społeczności lokalnej, albo tworzenie warunków dla współpracy z innymi grupami społecznymi oraz organizacjami.

Rada Seniorów Miasta Sosnowca realizuje swoje cele głównie poprzez:

1. opiniowanie projektów uchwał skierowanych przez Radę Miejską w Sosnowcu do Rady Seniorów,
2. występowanie do Rady Miejskiej w Sosnowcu z wnioskami o podjęcie inicjatywy uchwałodawczej,
3. przedstawianie propozycji w zakresie ustalania priorytetowych zadań na rzecz Miasta Sosnowca,
4. inicjowanie działań mających na celu upowszechnienie współpracy Miasta Sosnowca ze środowiskiem seniorów,
5. współpracę z organizacjami pozarządowymi, klubami seniora, uniwersytetami trzeciego wieku i innymi podmiotami działającymi na rzecz osób starszych.

Zadania Rady Seniorów Miasta Sosnowca obejmują szeroki zakres inicjatyw i przedsięwzięć adresowanych do seniorów. Sprzyjają one solidarności międzygeneracyjnej, integrują działania organizacji i instytucji na rzecz środowiska senioralnego, a także pobudzają aktywność społeczną i obywatelską osób starszych w społeczności lokalnej celem zapewnienia warunków dla godnego i aktywnego starzenia się. Wszystkie podejmowane działania mają na celu zapobieganie marginalizacji osób starszych i ich problemów, upowszechnianie wizerunku osób starszych i starości jako naturalnego, zróżnicowanego i wartościowego etapu życia, wspieranie wszelkich aktywności

ludzi starszych w sferze edukacji, wypoczynku, kultury, wolontariatu, propagowanie profilaktyki i promocji zdrowia seniorów, promowanie prawidłowej opieki nad osobami starszymi oraz monitorowanie warunków socjalnych seniorów. Ważnym aspektem funkcjonowania Rady jest też konsolidacja środowisk wokół szeroko rozumianych spraw ludzi starszych w zakresie ich funkcji zdrowotnych, społecznych, życiowych i zawodowych. Ważnym aspektem działalności Rady Seniorów jest podjęcie współpracy z Młodzieżową Radą Miasta Sosnowca.

Obecnie funkcjonująca Rada Seniorów Miasta kończyłaby w 2020 r. drugą kadencję. Jednakże, z powodu pandemii COVID-19 i brakiem możliwości przeprowadzenia wyborów, Uchwałą nr 571/XXXI/2020 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 24 września 2020r. przedłużono kadencję do 31 grudnia 2021r. W czasie trzyletniej kadencji (w praktyce dwuletniej, bowiem pandemia COVID-19 zamroziła w dużym stopniu działalność w 2020r.) Rada podejmowała wiele inicjatyw w obszarze współpracy z innymi podmiotami na rzecz osób starszych, aktywności w sferze kultury, sportu i rekreacji, promocji zdrowia, pomocy społecznej. Ważnym aspektem działalności Rady było podejmowanie starań na rzecz stworzenia odrębnego dokumentu Polityki senioralnej w Sosnowcu obejmującego kierunki działań na rzecz osób starszych i uwzględniającego szczegółowe rozwiązania we wszystkich najważniejszych sferach życia osób starszych.

Wypracowanie zasad współpracy z samorządem, jaką osiągnięto w 2019r. powinno być cennym atutem w przyszłej działalności Rady i rozszerzenia możliwości oddziaływania na realizację polityki senioralnej.

Niezmiernie ważnym aspektem włączenia się seniorów w działania na rzecz swoich aktywności są kluby seniora. Gmina Sosnowiec w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 złożyła wniosek o dofinansowanie utworzenia Klubu „Senior+”. Miasto uzyskało pełną wnioskowaną kwotę dotacji na remont i wyposażenie placówki w wysokości niemalże 150 tys. złotych oraz zaangażowało środki własne w kwocie 96 tys. złotych na ten cel. Placówka będzie prowadzić swoją działalność przy ul. Jodłowej 4. Celem głównym Klubu jest przeciwdziałanie izolacji i marginalizacji osób starszych oraz aktywizacja

seniorów w kierunku podejmowania działań służących poprawie jakości ich życia. Klub dysponuje 20 miejscami. Uczestnictwo w zajęciach Klubu jest dobrowolne i bezpłatne.

W obszarze działań dziennego wsparcia instytucjonalnego dla osób starszych, w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu funkcjonuje Klubu Seniora, który swoją siedzibę ma przy ul. Modrzejowskiej 42. W zajęciach klubu bierze udział około 50 osób. Głównym celem działalności Klubu Seniora jest aktywizacja osób starszych obejmująca zajęcia rehabilitacyjne, rekreacyjne, edukacyjne, imprezy okolicznościowe oraz wyjścia kulturalno – oświatowe. Ze względu na możliwości lokalowe zajęcia w Klubie odbywają się codziennie od poniedziałku do piątku, zarówno w godzinach popołudniowych jak i po południu. Uczestnicy mogą skorzystać między innymi z rehabilitacji, spotkań ze specjalistami z różnych dziedzin, ciekawymi ludźmi. W trakcie zajęć seniorzy przebywają w grupie rówieśniczej, co daje im możliwość wymiany doświadczeń oraz dyskusji z osobami o podobnych problemach i zainteresowaniach. Seniorzy z dużą otwartością przyjmują zaproszenia i uczestniczą w wielu społecznych inicjatywach. Wszystkie te spotkania, zabawy i działania pozwalają seniorom na integrację we własnym gronie, ale także z innymi mieszkańcami Sosnowca.

Ponadto w ramach Programów Aktywności Lokalnej działających między innymi w dzielnicach: Pogoń i Milowice ,zostały utworzone “Kluby dla Seniora”. Działalność Programów służy szeroko rozumianej aktywizacji społecznej mieszkańców dzielnicy oraz integracji społeczności lokalnej. Efektem finalnym działalności Programów jest budowanie społeczeństwa obywatelskiego, świadomego swoich praw i wrażliwego na potrzeby innych grup społecznych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, do których należą osoby z niepełnosprawnością.

W Sosnowcu funkcjonuje także kilkanaście klubów powstałych przy spółdzielniach mieszkaniowych, Miejskiej Bibliotece Publicznej, Miejskim Domu Kultury, parafii, Centrum Kształcenia Ustawicznego. Ideą takich klubów jest przede wszystkim zaktywizowanie i zintegrowanie osób starszych, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu seniorów.

Realizowany w latach 2019-2020 projekt „*Współ w Zespół – Aktywni Obywatele Sosnowca 60+*” miał zaktywizować społecznie i obywatelsko osoby po 60 roku życia. Dzięki wsparciu tego projektu zainicjowano powstanie kolejnych klubów.

Platformą aktywizacji społecznej osób starszych jest także instytucja budżetu obywatelskiego (zwanego też budżetem partycypacyjnym). Jest on instrumentem umożliwiającym mieszkańcom na współdecydowanie o kierunku wydatkowania środków z budżetu samorządu lokalnego i uwzględnienia preferowanych potrzeb społeczności lokalnej w tym potrzeb osób starszych. Miasto od 2014 r. organizuje kolejne edycje budżetu partycypacyjnego na zmiany i inwestycje w mieście zgłoszone przez mieszkańców. Pomysły jak zagospodarować środki budżetu obywatelskiego były też zgłaszane przez seniorów.

Obecnie w czasie pandemii COVID-19 większość inicjatyw skierowanych do seniorów, jak i podejmowanych przez nich inicjatyw została zawieszona. Stanowi to niewątpliwie duży problem dla starszych osób, pogłębiając izolację i osamotnienie tej grupy mieszkańców miasta.

3. ANALIZA SWOT

Podstawę opracowania dokumentu Polityka senioralna w Sosnowcu stanowi identyfikacja uwarunkowań sprzyjających lub ograniczających działania na rzecz i we współpracy z osobami starszymi. W tym celu wykorzystano analizę SWOT.

W analizie wskazano mocne strony (S=strengths) określenia sytuacji osób starszych, działań samorządu i innych podmiotów, czyli elementy wewnętrzne pozytywne, będące kluczowymi czynnikami sukcesu umożliwiającymi dostosowywanie się do zmieniających się uwarunkowań otoczenia zewnętrznego. Drugim elementem analizy były słabe strony (W=weaknesses) czyli czynniki wewnętrzne - negatywnie wpływające na sprawność działania, wynikające z ograniczonych możliwości dysponowanymi zasobami kadrowymi, infrastrukturalnymi, zachowaniami seniorów, uwarunkowaniami społecznymi. Wpływ na działania w sferze polityki senioralnej

mają także uwarunkowania zewnętrzne, na które miasto nie ma bezpośredniego wpływu. Są to istniejące lub przewidywane procesy, zjawiska i trendy zachodzące w mieście, które mogą być szansą (O=Opportunities) i które odpowiednio wykorzystane mogą stać się impulsem do poprawy jakości życia osób starszych. Istnieją także zewnętrzne procesy, zjawiska i trendy, które stanowić mogą barierę w rozwoju, z którymi należy się liczyć i których w miarę możliwości należy unikać (T=Threats).

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Przychylne seniorom władze miasta 2. Rosnący poziom wykształcenia osób starszych 3. Prężnie działające Uniwersytety Trzeciego Wieku 4. Aktywna Rada Seniorów 5. Współpraca z Młodzieżową Radą Miasta 6. Coraz większe angażowanie się samych seniorów w działania na rzecz osób starszych 7. Zwiększająca się liczba miejsc i usług przyjaznych seniorom w przestrzeni publicznej 8. Dobrze funkcjonujący program Aktywny Senior 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samotność i izolacja społeczna wielu osób starszych, szczególnie gospodarstw jednoosobowych 2. Brak ofert pracy właściwych dla osób starszych 3. Niechęć części osób starszych do angażowania się w życie społeczne 4. Niedostatecznie rozbudowany system kompleksowej informacji adresowanej do osób starszych dotyczącej miejsc i form aktywności oraz możliwego wsparcia 5. Słabo rozwinięty wolontariat seniorów 9. Wykluczenie cyfrowe znacznej grupy osób starszych 10. Zbyt mała liczba organizacji pozarządowych o szerokim spektrum ofert dla seniorów
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój sektora ekonomii społecznej 2. Rozwój srebrnej gospodarki 3. Możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych (w tym unijnych) przez instytucje, organizacje pozarządowe na rzecz programów dla osób starszych 4. Zwiększanie aktywności społecznej seniorów w działaniach na rzecz poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców 5. Postęp technologiczny w medycynie, stałe podnoszenie jakości i dostępności do usług 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niekorzystne trendy demograficzne w tym szczególnie szybkie starzenie się ludności miasta 2. Zmiany modelu rodziny i osłabienie więzi międzypokoleniowych 3. Tendencja do izolowania się osób starszych, ubogich i niepełnosprawnych 4. Funkcjonujące w społeczeństwie negatywne stereotypy starości 5. Rosnący udział osób 50+ pozostających poza rynkiem pracy 6. Trudny dostęp do lekarzy specjalistów w tym szczególnie geriatrów

<p>medycznych</p> <p>6. Zainteresowanie nowymi technologiami(komputery, Internet itp.) wśród coraz większej liczby osób starszych</p> <p>7. Zwiększająca się akceptacja innych grup wiekowych wobec podmiotowości seniorów</p> <p>8. Zwiększenie liczby i jakości programów aktywizujących seniorów realizowanych przez samorządy, instytucje pomocy społecznej organizacje pozarządowe</p>	<p>7. Niewystarczająca liczba placówek kształcących specjalistów z zakresu usług opiekuńczych</p> <p>8. Brak koncepcji przygotowania i wychowania do starości młodszych pokoleń</p> <p>9. Nie w pełni dostosowana przestrzeń publiczna do potrzeb osób starszych</p>
---	--

Dokonana szczegółowa analiza mocnych i słabych stron, jak i możliwości wykorzystania szans oraz uniknięcia zagrożeń w otoczeniu zewnętrznym, umożliwiła określenie pożądanych kierunków działań tworzących warunki pełnoprawnej i dobrej jakości życia osób starszych w Sosnowcu

4. ZASADY POLITYKI SENIORALNEJ

Wpływ różnorodnych czynników na sytuację ludzi starszych powinien przekładać się na odmienność działań w zależności od rodzaju potrzeb tej grupy ludności. Szczególne znaczenie ma tu wiek osób starszych. Opracowany przez Senioragency schemat zróżnicowania priorytetów osób starszych (aspekt finansowy, zdrowotny i zagospodarowania czasu wolnego) pokazuje, że w polityce senioralnej należy odmiennie kształtować działania skierowane do seniorów w zależności od wieku osób starszych.

Tab. 1. Etapy życia seniorów według Senioragency

Kryterium	„panowie sytuacji” 50-59 lat	„wyzwoleni” 60-74 lata,	„spokojni” 75-84 lata,	„najstarsi” 85 lat i więcej
Pieniądze	Wysoki dochód do dyspozycji	maksimum dochodu do dyspozycji, złoty wiek konsumpcji	Moc nabywcza i chęć do zakupów ulega osłabieniu (ekonomicznie i psychologicznie)	Wielu znajduje się w niepewnej sytuacji finansowej zwłaszcza wdowy
Zdrowie	Przeważająca większość cieszy się dobrym zdrowiem, pogorszenie wzroku,	Wciąż dobre zdrowie, wzrok i słuch ulegają dalszemu	Zdrowie staje się najistotniejszym czynnikiem, nasileniu ulegają	Wysoki odsetek osób zależnych

	menopauza u kobiet	pogarszaniu	wcześniej wymienione problemy, dodatkowo pogarsza się precyzja gestów	
Czas wolny	Umiarkowana ilość czasu wolnego	Dużo wolnego czasu	Dużo wolnego czasu	Dużo wolnego czasu, ale już nie opuszczają domu

Źródło: Senioragency 2007, www.senioragency.com/news.aspx cyt za: M. Bombol, T. Słaby, *Konsument 55+ wyzwaniem dla rynku*, Warszawa 2011, s. 110.

Wprowadzony podział na etapy starzenia się wskazuje, iż odmiennie kształtuje się sytuacja człowieka w początkowej fazie starości (między 60 a 74 rokiem życia a starością bardzo późną (długowieczną powyżej 90 r. życia), z reguły wiążącą się z zapewnieniem wszechstronnej opieki. W miarę upływu lat nawet najbardziej prawidłowe, fizjologiczne starzenie się zmniejsza sprawność starego człowieka i ogranicza jego samodzielność.

Planując koncepcje polityki senioralnej należy także uwzględnić, wypracowane przez różne instytucje międzynarodowe (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Światowa Organizacja Zdrowia, Rada Europy i Unia Europejska) oraz opracowania eksperckie, zasady, którymi należy się kierować przy określaniu celów tej polityki. W odniesieniu do osób starszych rozpatrywać je można w trzech płaszczyznach:

- a) zasady dotyczące traktowania osób starszych;
- b) zasady dotyczące relacji między zbiorowościami społecznymi (w tym między pokoleniami);
- c) zasady określające funkcjonowanie podmiotów polityki.

Ad. a) Najważniejsze zasady dotyczące traktowania ludzi starych są następujące:

- zapewnienie osobom starszym niezależności i prawa do decydowania o własnym życiu;
- zaspokajanie przez polityki publiczne potrzeb seniorów z uwzględnieniem specyfiki fazy życia, w jakiej się znajdują oraz wyzwań, jakie są specyficzne dla kolejnych faz życia;
- zapewnianie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako wolność od różnorodnych ryzyk socjalnych, nie tylko od ubóstwa i choroby;

- aktywizacja osób starszych, które odeszły z rynku pracy oraz przygotowanie do aktywności poza rynkiem pracy osób pracujących zawodowo.

Ad. b) Zasady dotyczące relacji między zbiorowościami społecznymi, w tym między pokoleniami, to przede wszystkim:

- solidarność pokoleń na różnych poziomach życia społecznego;
- sprawiedliwość międzypokoleniowa przejawiająca się zarówno w sprawiedliwym (równym) udziale wszystkich pokoleń w podziale korzyści z rozwoju gospodarczego, jak i w równym udziale w ponoszeniu obciążeń (np. wynikających z kryzysu gospodarczego);
- podmiotowe traktowanie starszego pokolenia i umożliwienie mu demokratycznej partycypacji w decyzjach politycznych.

Ad. c) Do zasad określających funkcjonowanie podmiotów polityki w starzejącym się społeczeństwie należą:

- uwzględnianie w politykach publicznych wewnętrznego zróżnicowania populacji seniorów (np. różnice ze względu na płeć, wiek, miejsce zamieszkania stan zdrowia itd.);
- wielosektorowość polityk publicznych, polegająca na zaangażowaniu sektora publicznego, rynkowego, obywatelskiego i nieformalnego;
- włączanie problematyki ludzi starych i starości do wszystkich programów działania, uwzględnianie w nich zmian struktury demograficznej i potrzeb ludzi starych (*mainstreaming ageing*);
- uwzględnianie w politykach działań antidyskryminacyjnych;
- subsydiarność przejawiająca się we wspieraniu podstawowych wspólnot (głównie rodziny), w których żyją ludzie starzy³.

Polityka senioralna rozumiana jest więc jako polityka dla osób starszych i polityka wobec osób starszych, a fundamentalnym podejściem jest postrzeganie starszej populacji jako potencjał do wykorzystania, a nie jako barierę. Takie rozumienie aspektów starzenia przekłada się na proponowanie rozwiązań, w których osoby starsze pomimo różnorodnych ograniczeń, aktywnie

---

³ Opracowane na podstawie raportu przygotowanego przez Komisję Ekspertów ds. Osób Starszych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich z sierpnia 2020 r.

uczestniczą w życiu społeczności i wnoszą istotny wkład w podniesienie jakości życia wszystkich mieszkańców Sosnowca.

5. DZIAŁANIA W ZAKRESIE POLITYKI SENIORALNEJ NA LATA 2021-2027

5.1. Misja i wizja

Podstawowym celem budowy polityki senioralnej w Sosnowcu jest określenie celów oraz zadań realizujących przyjętą misję polityki senioralnej. Dążeniem miasta powinno być skoncentrowanie działań instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej funkcjonujących w mieście do poprawy jakości życia seniorów. Szczególne znaczenie ma w tym udział osób starszych, ponieważ oni najlepiej wiedzą o swoim życiu, potrzebach, preferencjach, oczekiwaniach i możliwościach. Podstawą do sformułowania misji i wizji Polityki senioralnej Sosnowca jest diagnoza sytuacji i potrzeb osób starszych oraz analiza uwarunkowań infrastrukturalnych dostępnych w mieście. Stąd też polityka senioralna przyjmuje jako fundament swoich działań następującą misję:

Miasto Sosnowiec w najbardziej efektywny sposób zaspokaja zróżnicowane potrzeby osób starszych, stwarza optymalne warunki ich uczestnictwa w życiu społecznym i zapewnia seniorom wsparcia w życiu codziennym oraz w sytuacjach kryzysowych.

Tworzenie coraz bardziej przychylnego seniorom miasta opiera się na podporządkowaniu wszystkich działań na rzecz realizacji misji, kreując równocześnie wizję Sosnowca. Wizją Sosnowca jest zatem stwierdzenie, iż:

Sosnowiec jest miastem, w którym osoby starsze mają możliwość pełnego, efektywnego uczestnictwa i bycia częścią społeczeństwa, mają zapewnione prawo do życia w sposób godny, bezpieczny, wolny od dyskryminacji, izolacji, zaniedbania i niezależny, jak to tylko jest możliwe, a ochrona godności osób starszych zostaje zagwarantowana we wszelkich okolicznościach.

5.2. Cele, priorytety, kierunki działania i wskaźniki

Struktura celów

Cele	Priorytety
<p>Cel 1. Wspieranie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym oraz zachęcanie osób starszych do prowadzenia zdrowego stylu życia</p>	<p>Priorytet 1.1. Wspieranie rozwiązań zwiększających motywowanie seniorów do aktywności fizycznej i poprawy kondycji zdrowotnej osób starszych</p>
	<p>Priorytet 1.2. Tworzenie warunków i rozwój działań wspierających aktywność społeczno-kulturalną i obywatelską osób starszych</p>
	<p>Priorytet 1.3. Propagowanie idei uczenia się przez całe życie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego osób starszych</p>
<p>Cel 2. Eliminowanie i zapobieganie powstawaniu barier utrudniających pełnoprawne życie osób starszych w społeczeństwie</p>	<p>Priorytet 2.1. Tworzenie przestrzeni publicznej przyjaznej osobom starszym</p>
	<p>Priorytet 2.2. Poprawa poczucia bezpieczeństwa osób starszych</p>
	<p>Priorytet 2.3. Promowanie i wspieranie działań na rzecz zmniejszenia e- wykluczenia osób starszych oraz poprawy dostępności informacji</p>
<p>Cel 3. Kształtowanie wizerunku osób starszych, poprawa relacji międzygeneracyjnych oraz przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji ze względu na wiek</p>	<p>Priorytet 3.1. Upowszechnianie wizerunku osób starszych i starości jako naturalnego, zróżnicowanego i wartościowego etapu życia</p>
	<p>Priorytet 3.2. Wspieranie wychowania do starości i stymulowanie inicjatyw służących poprawie relacji międzypokoleniowych</p>
	<p>Priorytet 3.3. Przeciwdziałanie wszelkim formom ageizmu i dyskryminacji osób starszych</p>
<p>Cel 4. Poprawa jakości i dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb osób starszych</p>	<p>Priorytet 4.1. Podejmowanie działań na rzecz wdrażania idei deinstytucjonalizacji opieki nad osobami starszymi</p>
	<p>Priorytet 4.2. Wspieranie i zapewnienie pomocy nieformalnym opiekunom osób starszych</p>
	<p>Priorytet 4.3. Poprawa dostępu do technik wspomagających osoby starsze i upowszechnianie teleopieki i telemedycyny</p>

GŁÓWNY CEL STRATEGICZNY

**ZAPEWNIENIE POMYŚLNEGO STARZENIA SIĘ POPRZEZ ZASPOKAJANIE
ZRÓŻNICOWANYCH POTRZEB OSÓB STARSZYCH I STWORZENIE
OPTYMALNYCH WARUNKÓW ICH UCZESTNICTWA W ŻYCIU
SPOŁECZNYM.**

SZCZEGÓŁOWE CELE STRATEGICZNE	
Cel 1.	WSPIERANIE AKTYWNEGO UCZESTNICTWA SENIORÓW W ŻYCIU SPOŁECZNYM ORAZ ZACHĘCANIE OSÓB STARSZYCH DO PROWADZENIA ZDROWEGO STYLU ŻYCIA
Cel 2.	ELIMINOWANIE I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU BARIER UTRUDNIAJĄCYCH PEŁNOPRAWNE ŻYCIE OSÓB STARSZYCH W SPOŁECZEŃSTWIE
Cel 3.	KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU OSÓB STARSZYCH, POPRAWA RELACJI MIĘDZYGENERACYJNYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE WSZELKIM FORMOM DYSKRYMINACJI ZE WZGLĘDU NA WIEK
Cel 4.	POPRAWA JAKOŚCI I DOSTOSOWANIE SYSTEMU WSPARCIA DO POTRZEB OSÓB STARSZYCH

SZCZEGÓŁOWE CELE STRATEGICZNE

CEL 1. WSPIERANIE AKTYWNEGO UCZESTNICTWA SENIORÓW W ŻYCIU SPOŁECZNYM ORAZ ZACHĘCANIE OSÓB STARSZYCH DO PROWADZENIA ZDROWEGO STYLU ŻYCIA			
Priorytety	Kierunki	Realizatorzy	Wskaźniki
Priorytet 1.1. Wspieranie rozwiązań zwiększających motywowanie seniorów do aktywności fizycznej i poprawy kondycji zdrowotnej osób starszych	K.1.1.1. poprawa dostępności do specjalistycznych usług zdrowotnych, zwłaszcza geriatrycznych	WZO, podmioty lecznicze	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych programów promocji i profilaktyki zdrowotnej • Liczba szkoleń z zakresu edukacji zdrowotnej adresowanych do kadr pomocy społecznej • Liczba udostępnionych osobom starszym urządzeń sportowych • Uruchomienie programu Bilansu Zdrowia Seniora
	K.1.1.2. rozwijanie programów profilaktyki zdrowotnej dla osób starszych;	PSSE, placówki edukacyjne, podmioty lecznicze, NGO's UTW	
	K.1.1.3. upowszechnianie dostępnych cenowo lub bezpłatnych zajęć ruchowych adresowanych do możliwości fizycznych seniorów;	MOSiR,	
	K.1.1.4. zwrócenie szczególnej uwagi w edukacji zdrowotnej i aktywizacji fizycznej na zmarginalizowaną grupę seniorów znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej, biernych społecznie;	MOPS, DPS1, DPS2	
	K.1.1.5. rozwijanie wiedzy z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia wśród osób pracujących lub mających kontakty z osobami starszymi;	WZO WPS podmioty lecznicze	

	<p>K.1.1.6. kształtowanie otoczenia sprzyjającego aktywności fizycznej osób starszych w środowisku lokalnym m in. poprzez udostępnienie dla osób starszych istniejących obiektów sportowych (boisk, sal gimnastycznych itp.), oraz tworzenie nowych miejsc rekreacji dla seniorów.</p>	<p>MOSiR, spółdzielnie mieszkaniowe wspólnoty mieszkaniowe</p>	<p>Wskaźnik rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z programów promocji i profilaktyki zdrowotnej • Liczba osób biorących udział w szkoleniach adresowanych do kadry opiekuńczej • Liczba seniorów korzystających z bazy sportowej • Liczba osób starszych objętych Bilansem Zdrowia Seniora • Liczba porad udzielonych w poradni geriatrycznej
	<p>K.1.1.7. doskonalenie diagnozy potrzeb zdrowotnych osób starszych poprzez przeprowadzanie Bilansu Zdrowia Seniora dla 70, 75 i 85-latków, by identyfikować potrzeby zdrowotne i opiekuńcze, a następnie odpowiednio na nie reagować</p>	<p>placówki lecznicze WZO PSSE,</p>	
	<p>K.1.1.8. uruchomienie inicjatywy stworzenia „książeczki zdrowia seniora”</p>	<p>Placówki lecznicze, WZO, MOPS</p>	
	<p>K.1.1.9. podejmowanie działań zmierzających do rozszerzenia bezpłatnych badań profilaktycznych</p>	<p>Placówki lecznicze, WZO</p>	
<p>Priorytet 1.2. Tworzenie warunków i rozwój działań wspierających aktywność społeczno-kulturalną i obywatelską osób starszych</p>	<p>K.1.2.1. promowanie idei i rozwoju wolontariatu oraz grup samopomocowych osób starszych, w tym tworzenie banków czasu;</p>	<p>MOPS Rada Seniorów UTW NGO's WPS</p>	<p>Wskaźnik produktu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba powstałych Klubów seniora • Liczba imprez kulturalno-rozrywkowych zorganizowana w ciągu roku • Liczba nowych inicjatyw w ramach programu „Aktywny Senior 60+”
	<p>K.1.2.2. zachęcanie i wspieranie wśród osób starszych wolontariatu kompetencji opartego na idei dzielenia się posiadaną wiedzą, doświadczeniem oraz umiejętnościami.</p>	<p>MOPS Rada Seniorów NGO's UTW</p>	

	<p>K.1.2.3. wspieranie istniejących i nowo powstających form aktywizacji osób starszych szczególnie klubów seniora działających w dzielnicach miasta;</p>	<p>MOPS Rada Seniorów NGO's</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zgłoszonych przez osoby w wieku 60+ inicjatyw w ramach jednej edycji budżetu obywatelskie <p>Wskaźnik rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba starszych osób uczestniczących w Klubach Seniora • Liczba zorganizowanych imprez kulturalno – rozrywkowych • Liczba aktywnych uczestników przedsięwzięć w ramach programu „Aktywny Senior 60+” • Liczba przyjętych inicjatyw seniorów w ramach budżetu obywatelskiego • Liczba wolontariuszy w wieku 60+ (stan na koniec roku)
	<p>K.1.2.4. wspieranie instytucji organizujących przedsięwzięcia kulturalne, w których głównymi beneficjentami są osoby starsze i równocześnie otwarte na udział innych generacji;</p>	<p>WKP Młodzieżowa Rada Miasta Rada Seniorów</p>	
	<p>K.1.2.5. zacieśnienie współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, mediami i innymi zainteresowanymi podmiotami na rzecz popierania i promowania aktywności seniorów;</p>	<p>WWO WPS Kościoły i związki wyznaniowe MOPS Gazeta Twoje Zagłębie, Radio Eska, FB, strona internetowa senior60+</p>	
	<p>K.1.2.6. organizowanie imprez kulturalnych i ułatwianie osobom starszym dostępu do oferty kulturalnej, m.in. poprzez regulowanie zasad odpłatności, dostosowanie pory imprez do potrzeb seniorów;</p>	<p>WKP Rada Seniorów MOPS</p>	
	<p>K.1.2.7. zwiększenie zainteresowania seniorów budżetem obywatelskim;</p>	<p>Rada Seniorów UTW WPS Kluby seniora NGO's</p>	

	K.1.2.8. wykorzystanie potencjału wiedzy i doświadczenia osób starszych w partycypacyjnym podejściu do wszelkich form aktywności;	Rada Seniorów WPS MOPS Kluby seniora	
	K.1.2.9. organizowanie na terenie miasta różnego rodzaju imprez, obchodów świątecznych, Sosnowieckich Dni Seniora, adresowanych do wszystkich mieszkańców Sosnowca, w tym osób starszych;	Rada Seniorów Rada Młodzieżowa WPS WWO	
	K.1.2.10. uwzględnienie w ofercie kulturalnej zagospodarowania wolnego czasu osób nieopuszczających mieszkania;	NGO's WKO MOPS	
	K.1.2.11. stałe poszerzanie ofert w ramach Programu „Aktywny Senior 60+”	UM WPS	
Priorytet 1.3 Propagowanie idei uczenia się przez całe życie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego osób starszych	K.1.3.1. upowszechnianie wiedzy poprzez udostępnianie baz książek i czasopism internetowych, pomoc w korzystaniu z bibliotek („mobilna biblioteka dostarczająca książki „na próg”), tworzenie „mobilnych akademii”, które realizowałyby procesy edukacyjne w miejscu zamieszkania/pobytu seniorów np. w DPS-ach, Klubach Seniora itp.	WKP DPS1, DPS2, Rada Seniorów Kluby seniorów Biblioteka	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba inicjatyw edukacyjnych adresowanych do osób starszych • liczba kursów i szkoleń organizowanych dla osób w wieku 50+ • liczba spotkań z przedsiębiorcami na rzecz realizacji „srebrnej gospodarki”
	K.1.3.2. wykorzystanie potencjału Uniwersytetów Trzeciego Wieku i innych organizacji i instytucji do zwiększenia aktywności edukacyjnej osób starszych	UTW WPS Rada Seniorów	

	<p>K.1.3.3. propagowanie idei uczenia się przez całe życie i rozwoju aktywności zawodowej poprzez wspieranie rozwoju oferty edukacyjnej dla osób starszych uwzględniającej umiejętności przydatne na rynku pracy (nowe technologie, języki obce, obsługa klienta) oraz zachęcanie seniorów, np. poprzez dopłaty, do korzystania z tej oferty.</p>	<p>WPS WKP PUP</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba działających „mobilnych bibliotek” <p>Wskaźnik rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba studentów UTW • Liczba uczestników inicjatyw edukacyjnych • liczba przeszkolonych osób w wieku 50+(w danym roku) • liczba przedsięwzięć w ramach „srebrnej gospodarki” • liczba osób korzystających z „mobilnej biblioteki”
	<p>K.1.3.4. wspieranie lokalnego biznesu ukierunkowanego na wykorzystanie potencjału osób starszych i uwzględniającego ich potrzeby w działaniach mających na celu wdrażanie rozwiązań promujących „srebrną gospodarkę”</p>	<p>UM WRP</p>	
	<p>K.1.3.5. opracowanie i realizacja programu wspierania działań rozwijających aktywność edukacyjną najbardziej marginalizowanych warstw w grupie seniorów szczególnie niepełnosprawnych i przewlekle chorych.</p>	<p>MOPS</p>	

CEL 2. ELIMINOWANIE I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU BARIER UTRUDNIAJĄCYCH PEŁNOPRAWNE ŻYCIE OSÓB STARSZYCH W SPOŁECZEŃSTWIE			
Priorytety	Kierunki	Realizatorzy	Wskaźniki
Priorytet 2.1. Tworzenie przestrzeni publicznej przyjaznej osobom starszym	K.2.1.1. dostosowywanie przestrzeni publicznej do możliwości i ograniczeń osób starszych (np. wystarczająca liczba miejsc do siedzenia, dostępność toalet) i usuwanie barier architektonicznych i urbanistycznych utrudniających seniorom samodzielne poruszanie się;	Koordynator ds. dostępności w UM, Rada Seniorów	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba zgłoszonych przypadków niedostosowania przestrzeni publicznej do potrzeb osób starszych • Liczba spacerów badawczych z seniorami • Rejestr niebezpiecznych miejsc w ruchu pieszym i drogowym
	K.2.1.2. wspieranie spacerów badawczych z seniorami poświęconych analizie dostępności przestrzeni publicznych	Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta NGO's	
	K.2.1.3. systematyczne wprowadzanie bezpiecznych rozwiązań w ruchu pieszym i drogowym (równe nawierzchnie chodników, obniżenie krawężników, sygnalizacja świetlna z dostosowanymi czasowo zmianami świateł, azyle dla pieszych na długich przejściach przez jezdnie itp.);	Koordynator ds. dostępności w UM, WKP	
	K.2.1.4. tworzenie w przestrzeni miasta dobrze utrzymanych i bezpiecznych obszarów zielonych i miejsc krótkiego wypoczynku;	MZUK w Sosnowcu WGK	
	K.2.1.5. kształtowanie wspólnej przestrzeni publicznej przy udziale przedstawicieli środowiska seniorów	Rada Seniorów WKP	

	K.2.1.6. powszechne wprowadzenie zasady projektowania uniwersalnego dotyczącego zarówno przestrzeni publicznej, urządzeń infrastruktury oraz samego mieszkania z wykorzystaniem programu Dostępność Plus;	UM Spółdzielnie mieszkaniowe Wspólnoty mieszkaniowe WKP	Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba usuniętych ograniczeń w przestrzeni publicznej • Liczba powstałych terenów zielonych • Liczba wdrożonych zmian zgodnie z projektowaniem uniwersalnym • Liczba dokonanych zmian poprawiających bezpieczeństwo w ruchu pieszym i drogowym • Liczba wprowadzonych pojazdów niskopodłogowych
	K.2.1.7. modernizowanie taboru komunikacji miejskiej oraz przystosowanie infrastruktury przystankowej (wyposażenie przystanków w czytelne rozkłady jazdy, oświetlenie przystanków, wyposażenie w ławki, intuicyjne automaty biletowe itp.) do ograniczonych możliwości seniorów;	WDR	
	K.2.1.8. wprowadzanie multimodalnego systemu komunikacji, cenowo przystępnego dla osób starszych, zapewniającego łatwe dotarcie do istotnych dla nich punktów docelowych (np. dom, szpital, przychodnia, instytucje kulturalne, obszary wypoczynku i rekreacji);	WDR	
	K.2.1.9. rozszerzenie zgodnie z potrzebami usługi busa dowożącego seniorów do kluczowych dla nich miejsc na terenie miasta.	WDR WPS	
Priorytet 2.2. Poprawa poczucia bezpieczeństwa osób starszych	K.2.2.1. wzmocnienie współpracy instytucji funkcjonujących w mieście w celu rozpoznawania różnego rodzaju nadużyć wobec osób starszych oraz szybkiego upowszechniania informacji o mechanizmach tego rodzaju nadużyć oraz podejmowania działań prewencyjnych;	Policja Straż Miejska Straż Pożarna MRK WPS MOPS	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba udzielonych porad prawnych • Liczba kampanii dotyczących praw konsumenckich
	K.2.2.2. wprowadzenie efektywnych mechanizmów zgłaszania przez osoby starsze nadużyć i przemocy	Policja MOPS	

	zarówno wobec osób mieszkających we własnych domach, jak i dla osób przebywających w placówkach opiekuńczych;	DPS1, DPS2	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba spotkań edukacyjno-informacyjnych z Policją • Opracowanie sposobu komunikacji o przemocy w Internecie <p>Wskaźnik rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z pomocy prawnej • Liczba interwencji konsumenckich • Liczba uczestników szkoleń z zakresu bezpieczeństwa seniorów • Liczba osób starszych biorących udział w spotkaniach edukacyjno - informacyjnych z Policją • Liczba umiejscowień monitoringu ulicznego
	K.2.2.3. rozwój i wspieranie bezpłatnego poradnictwa prawnego adresowanego do osób starszych;	Rada Seniorów MOPS	
	K.2.2.4. upowszechnianie w ramach kampanii społecznych wiedzy o prawach konsumenckich, sposobach ich skutecznego egzekwowania oraz formalnych strukturach broniących praw konsumentów;	MRK Gazeta Twoje Zagłębie, Radio Eska, FB, strona internetowa senior60+	
	K.2.2.5. prowadzenie kampanii informacyjnych na temat istniejących zagrożeń dla osób starszych (przestępczości, bezpiecznego korzystania z transportu publicznego, bezpieczeństwa przy korzystaniu z usług finansowych, zagrożeń pożarowych, cyberzagrożeń);	Policja Straż Miejska Straż Pożarna Gazeta Twoje Zagłębie, Radio Eska, FB, strona internetowa senior60+	
	K.2.2.6. organizowanie spotkań seniorów z Policją dotyczącymi zagrożeń ich bezpieczeństwa takich jak przestępstwa popełniane przeciwko osobom starszym np. oszustwa „na wnuczka” czy „na policjanta”, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, różnych form przemocy jakiej mogą doświadczać osoby starsze;	MOPS Rada Seniorów WPS	

	K.2.2.7. modernizacja i rozwój sieci monitoringu ulicznego.	WOI PCZK	
Priorytet 2.3. Promowanie i wspieranie działań na rzecz zmniejszenia e-wykluczenia osób starszych oraz poprawy dostępności informacji	K.2.3.1. podejmowanie działań na rzecz uczynienia bardziej przyjaznej dla seniorów przestrzeni wirtualnej i likwidowania niedostosowania skomplikowanych urządzeń i form komunikacji elektronicznej do potrzeb osób starszych np. samoobsługowych kas w sklepach, automatów sprzedających bilety komunikacji miejskiej itp.;	WDR WOI	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba szkoleń dla osób w wieku 65+ w danym roku • Liczba kampanii promocyjnych w danym roku, • Liczba publicznych punktów dostępu do Internetu w każdej dzielnicy • Liczba inicjatyw Młodzieżowej Rady na rzecz osób starszych • Przygotowanie Informatora „Usługi dla seniorów” Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób uczestniczących w szkoleniu • Liczba osób korzystających z publicznych punktów
	K.2.3.2. wspieranie działania publicznych punktów dostępu do Internetu w domach kultury, bibliotekach, szkołach czy innych miejscach skupiających społeczności lokalne, szczególnie osoby starsze;	WKP WPS	
	K.2.3.3. poznawanie przyczyn autowykluczania się osób starszych ze świata nowych technologii oraz oferowanie bezpłatnych szkoleń dla osób starszych, które nie potrafią skorzystać z nowych technologii;	Rada Seniorów Placówki edukacyjne MOPS	
	K.2.3.4. inicjowanie działań przeciw e-wykluczeniu osób starszych poprzez wdrożenia współpracy międzypokoleniowej;	Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta MOPS NGO's	
	K.2.3.5. opracowanie czytelnego systemu przepływu i wymiany informacji przydatnych osobom starszym obejmujących zarówno działania wobec samych seniorów, jak i działania wobec podmiotów uczestniczących w kreowaniu i realizacji polityki senioralnej;	Rada Seniorów WPS	

	<p>K.2.3.6. opracowanie Informatora „Usługi dla seniorów”, który ma za zadanie ułatwić znalezienie informacji o konkretnej firmie, instytucji czy placówce usługowej a równocześnie stanowi wspieranie lokalnych firm działających na terenie miasta.</p>	<p>UM WPS, WRP Rada Seniorów</p>	<p>dostępu do Internetu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób starszych korzystających z pomocy młodego pokolenia • Liczba osób starszych korzystających z Informatora
--	--	--	---

CEL 3. KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU OSÓB STARSZYCH, POPRAWA RELACJI MIĘDZYGENERACYJNYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE WSZELKIM FORMOM DYSKRYMINACJI ZE WZGLĘDU NA WIEK			
Priorytety	Kierunki	Realizatorzy	Wskaźniki
Priorytet 3.1. Upowszechnianie wizerunku osób starszych i starości jako naturalnego, zróżnicowanego i wartościowego etapu życia	K.3.1.1. zacieśnienie współpracy seniorów z placówkami edukacyjnymi, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i promowaniem pozytywnego wizerunku osób starszych, ich potencjału, doświadczenia i umiejętności;	Rada Seniorów Gazeta Twoje Zagłębie, Radio Eska, FB, strona internetowa senior60+ WPS	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba imprez zbiorowych w danym roku • Liczba instytucji zaangażowanych w promocje aktywności seniorów • Liczba zorganizowanych dni sąsiada • Liczba inicjatyw wspierających działania integrujące pokolenia • Szkolenie liderów lokalnych
	K.3.1.2. wspieranie instytucji edukacyjnych na rzecz włączenia do programów kształcenia problematyki starzenia się i starości;	WED, UTW	
	K.3.1.3. organizowanie lub wspieranie przez samorząd wydarzeń, które mają na celu prezentację dorobku i potencjału seniorów;	Rada Seniorów WPS MOPS	
	K.3.1.4. organizowanie dnia sąsiada z kreatywnym uczestnictwem starszej generacji społeczności lokalnej;	Rada Seniorów Spółdzielnie mieszkaniowe Wspólnoty mieszkaniowe	
	K.3.1.5. zachęcanie do wspólnych aktywności seniorów z juniorami poprzez rabaty, bonusy dla konstruktywnych inicjatyw rodzinnych (np. tańsze bilety dla babci i wnuczka do kina, pakiety wyjazdowe dla seniora	Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta Sosnowca	

	z juniorem i całej rodziny);	WKP WPS	Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczestników w imprezach zbiorowych • Liczba uczestników dnia sąsiada • Liczba osób korzystających z działań integracyjnych • Liczba przeszkolonych liderów
	K.3.1.6. identyfikowanie i wspieranie lokalnych liderów pochodzących z grupy seniorów.	Rada Seniorów WPS, MOPS	
Priorytet 3.2 Wspieranie wychowania do starości i stymulowanie inicjatyw służących poprawie relacji międzypokoleniowych	K.3.2.1. prowadzenie kampanii „Młodość to pierwszy krok do starości,” prowadzonej na wielu płaszczyznach, nastawionej na zmianę negatywnego wizerunku osób starszych, adresowanej szczególnie do osób młodych;	WKP DPS 1 DPS2 Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba kampanii promujących relacje międzypokoleniowe • Realizacja lekcji w szkołach z zakresu gerontologii • Liczba spotkań Rady Seniorów z Młodzieżową Radą Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba wydanych materiałów i folderów promujących relacje międzypokoleniowe • Liczba uczniów uczestniczących w lekcjach z zakresu gerontologii • Liczba wspólnych inicjatyw Rady Seniorów i Młodzieżowej Rady
	K.3.2.2. organizowanie i promowanie w przestrzeniach publicznych miejsc sprzyjających międzypokoleniowym kontaktom społecznym w celu przeciwdziałania „mijaniu się” pokoleń;	UM Koordynator ds dostępności w UM	
	K.3.2.3. prowadzenie systematycznej współpracy Rady Seniorów z Młodzieżową Radą Miasta;	Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta	
	K.3.2.4. propagowanie mentoringu i uczenie się od siebie nawzajem (mentoring wzajemny: uczeń-mistrz, mistrz-uczeń).	Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta Kluby seniora	

Priorytet 3.3. Przeciwdziałanie wszelkim formom ageizmu i dyskryminacji osób starszych	K.3.3.1. eliminowanie z przestrzeni publicznej i w relacjach opiekuńczych w warunkach instytucjonalnych mowy dyskryminującej używanej wobec osób starszych (<i>elderspeak</i>);	UM WKP DPS 1 DPS 2 WPS	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> Liczba prowadzonych kampanii reklamowych przeciwdziałających dyskryminacji osób starszych Zorganizowanie konkursu dla dzieci i młodzieży o tematyce tolerancji Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> Liczba materiałów reklamowych rozprowadzonych w mieście Liczba uczestników konkursu
	K.3.3.2. reagowanie na występowanie w przestrzeni publicznej przypadków mowy pogardy wobec starszych, obraźliwych komentarzy, obelg czy złośliwych żartów motywowanych negatywnymi stereotypami;	Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta Policja Straż Miejska	
	K.3.3.3. prowadzenie kampanii społecznych dla różnych środowisk o szkodliwości mowy pogardy i nienawiści;	UTW WKP Rada Seniorów	
	K.3.3.4. promowanie wśród dzieci i młodzieży zasady tolerancji oraz wspierania wobec starszych i słabszych;	WED	
	K.3.3.5. eliminowanie w ofertach usług, kierowanych do ogółu społeczeństwa, rozwiązań dyskryminujących osoby starsze poprzez nieuwzględnienie ich specyficznych potrzeb.	UM Instytucje publiczne	

CEL 4. POPRAWA JAKOŚCI I DOSTOSOWANIE SYSTEMU WSPARCIA DO POTRZEB OSÓB STARSZYCH			
Priorytety	Kierunki	Realizatorzy	Wskaźniki
Priorytet 4.1. Podejmowanie działań na rzeczwdrażania idei deinstytucjonalizacji opieki nad osobami starszymi	K.4.1.1. rozwijanie szerokiego zakresu pomocy usługowej przez środowiskową sieć wsparcia usługowego, w tym usług transportowych, które pozwolą zaspokoić w podstawowym zakresie potrzeby osoby starszej i jej opiekuna w społeczności lokalnej;	WPS MOPS NGO's	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkań wspomaganych dla osób starszych • Liczba dziennych domów pomocy społecznej • Liczba działań aktywności adresowanych do osób w DPS-ach Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z mieszkań wspomaganych • Liczba osób korzystających z dziennych domów pomocy społecznej • Liczba mieszkańców DPS-ów uczestniczących w różnych formach aktywności
	K.4.1.2. rozwijanie programów mieszkalnictwa wspomaganego;	WPS MOPS	
	K.4.1.3. udzielanie pomocy technicznej adaptacji mieszkań do ograniczeń zdrowotnych starszych mieszkańców spełniających kryteria otrzymywania pomocy;	MPOS PFRON	
	K.4.1.4. wspomaganie osób starszych przy bezpiecznej (tj. bez ryzyka, że padną ofiarą oszustów) zamianie komunalnego mieszkania;	WGL	
	K.4.1.5. umożliwienie starszym osobom możliwości wyboru miejsca i zakresu usług dostosowanych do ich potrzeb a zarazem dostępnych finansowo;	WPS RADA SENIORÓW UM	
	K.4.1.6. rozszerzenie wsparcia środowiskowego poprzez uruchomienie kolejnych dziennych domów pomocy społecznej oraz klubów seniora;	WPS CUSiW	
	K.4.1.7. poprawa jakości życia mieszkańców domów pomocy społecznej poprzez umożliwienie im swobodnego	DPS1/DPS2 NGO's	

	udziału w różnorodnych formach aktywności poza miejscem ich zamieszkania, a w sytuacjach, kiedy nie jest to możliwe, otwarcie DPS-ów na organizację tego typu działań na ich terenie.	Rada Seniorów Młodzieżowa Rada Miasta	
Priorytet 4.2. Wspieranie i zapewnienie pomocy nieformalnym opiekunom osób starszych	K.4.2.1. aktywizowanie sieci międzypokoleniowych i pomocy sąsiedzkiej w zapewnianiu codziennego wsparcia najstarszym mieszkańcom;	Rada Seniorów ZHP ZHR	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów wspomagania opiekunów nieformalnych realizowanych w danym roku • Liczba projektów wspomagania opiekunów rodzinnych realizowanych w danym roku, Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczestników szkoleń dla opiekunów osób starszych w danym roku, • Liczba opiekunów rodzinnych objętych wsparciem w ramach programu w danym roku • Liczba programów usług społecznych adresowanych do seniorów • Liczba osób korzystających
	K.4.2.2. podnoszenie kwalifikacji opiekunów nieformalnych w tym rodzinnych poprzez organizowanie bezpłatnych szkoleń związanych z szeroko rozumianą opieką;	MOPS	
	K.4.2.3. organizacja systemu wsparcia psychologicznego i organizacyjnego dla rodzin opiekujących się seniorami z zaburzeniami poznawczymi;	CUSIW WPS	
	K.4.2.4. wspieranie opiekunów starszych osób niesamodzielnych poprzez rozwój opieki wytchnieniowej;	MOPS	
	K.4.2.5. rozwój współpracy z wypożyczalniami sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego;	WZO MOPS	
	K.4.2.6. opracowanie kompleksowego systemu opieki nad osobami starszymi w kontekście wystąpienia	WZK MOPS	

	nadzwyczajnej sytuacji humanitarnej i stałe monitorowanie gotowości systemu do reakcji na kryzys humanitarny ⁴ ;	WPS	z opieki wytchnieniowej
Priorytet 4.3. Poprawa dostępu do technik wspomagających osoby starsze i upowszechnianie teleopieki i telemedycyny	K.4.3.1. Wprowadzenie i promocja nowoczesnych rozwiązań opieki nad osobami starszymi (telemedycyna, teleopieka, „przycisk życia”, „pudełko” oraz „koperta życia” itp.);	WPS	Wskaźnik produktu <ul style="list-style-type: none"> Liczba działań promujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne w opiece nad osobami starszymi Wskaźnik rezultatu <ul style="list-style-type: none"> Liczba rozdanych kopert życia, pudełek Liczba osób objętych wsparciem przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych
	K.4.3.2. podejmowanie działań na rzecz informowania i popularyzowania w społeczeństwie nowych form wspierania osób starszych poprzez nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne;	Gazeta Twoje Zagłębie, Radio Eska, FB, www senior60+ MOPS WPS NGO's RS	
	K.4.3.3. inicjowanie programów informacyjnych i szkoleń kierowanych do osób zainteresowanych tworzeniem firm teleopieki, jako możliwość tworzenia nowych miejsc pracy	PUP WRP	
	K.4.3.4. aktywizacja środowisk lokalnych inspirujących nowe metody samopomocy (sąsiedzkiej) opartej na wykorzystaniu nowych technologii (ICT).	NGO's MOPS	

⁴ Kryzys humanitarny to zdarzenie lub seria zdarzeń, które stanowią krytyczne zagrożenie dla zdrowia, bezpieczeństwa lub dobrobytu społeczności lub innych dużych grup ludzi, zazwyczaj w bardzo szerokim zakresie.

6. ZGODNOŚĆ CELÓW W ZAKRESIE POLITYKI SENIORALNEJ MIASTA SOSNOWCA Z CELAMI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA SOSNOWCA NA LATA 2021–2027

Przygotowanie dokumentu „Polityka senioralna miasta Sosnowca na lata 2021-2027” w podstawowych priorytetach opierała się na kluczowych zasadach i kierunkach działań na rzecz osób starszych zawartych w istniejących dokumentach strategicznych wypracowanych na poziomie europejskim, krajowym, wojewódzkim i lokalnym. Są nimi przede wszystkim:

1. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020⁵
2. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)⁶
3. Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020⁷
4. Program Wieloletni „Senior +” na lata 2015-2020⁸
5. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020⁹
6. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015.¹⁰
7. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Sosnowca na lata 2011 – 2020¹¹

Zakończenie obowiązywania tych dokumentów w 2020 r. spowodowało konieczność uwzględnienia jedynie ogólnych ram i kierunków polityki

---

⁵ Komunikat Komisji Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna

⁶ M.P. 2017 poz. 260 Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

⁷ MP 2014 poz. 118 Uchwała Nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020

⁸ MP 2016 poz. 118 Uchwała Nr 1254 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020

⁹ MP z 2013 r. poz. 640 Uchwała Nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

¹⁰ Załącznik nr 1 do uchwały nr V / 11 / 6 / 2015 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 31 sierpnia 2015 roku

¹¹ Załącznik do Uchwały Nr 909LXV10 Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Sosnowca na lata 2011 – 2020

senioralnej w nich zawartych. Są one na tyle fundamentalne, że i w przyszłych dokumentach będą w podobny sposób kształtować cele polityki senioralnej i sposoby ich realizacji. Odwołano się zatem do ogólnie akceptowanych zasad omówionych szerzej w rozdziale 3.

Zakreślenie ram kształtowania polityki senioralnej w Sosnowcu stanowił obowiązujący dokument Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ¹² określający podstawowe kierunki rozwoju polityki senioralnej.

Dokument „Polityka senioralna miasta Sosnowca na lata 2021-2027” jest zgodny z dokumentem „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Sosnowca na lata 2021–2027” i wpisuje się w działania na rzecz osób starszych w obszarach objętych tym projektem. Wychodząc z założenia, że osoby starsze nie są „problemem” a normalną częścią społeczeństwa, przyjęta w dokumencie wizja przychylnego seniorom miasta wskazuje na szerszy zakres współuczestnictwa osób starszych w życiu miasta, z równoczesną dbałością o ich godne i bezpieczne życie.

Dokument „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Sosnowca na lata 2021–2027” wytycza 4 cele strategiczne, z czego trzy zawierają rozwiązania istotne dla osób starszych.

W zakresie celu strategicznego 2 Strategii - *Poprawa warunków i kreowanie nowych rozwiązań sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych i osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym* – dokument Polityka senioralna uwzględnia podejmowanie działań na rzecz wdrażania idei deinstytucjonalizacji opieki nad osobami starszymi, wspieranie i zapewnienie pomocy nieformalnym opiekunom osób starszych, poprawę dostępu do technik wspomagających osoby starsze i upowszechnianie teleopieki i telemedycyny.

W zakresie celu strategicznego 3 Strategii - *Wzmacnianie potencjału mieszkańców, umożliwiającego poprawę zdolności adaptacyjnych w obliczu zmian – inwestycje w kapitał ludzki* - uwzględniono zachęcanie osób starszych do prowadzenia zdrowego stylu życia w tym motywowanie seniorów do

---

¹²MP z 2018 r. poz. 1169 Uchwała Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ.

aktywności fizycznej i poprawy kondycji zdrowotnej osób starszych, tworzenia warunków i rozwój działań wspierających aktywność społeczno-kulturalną i obywatelską osób starszych oraz propagowanie idei uczenia się przez całe życie i wspierania innowacyjnych rozwiązań na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego osób starszych.

W zakresie celu strategicznego 4 Strategii - *Tworzenie warunków do poprawy jakości życia społecznego mieszkańców* – podkreślono konieczność kształtowania przestrzeni publicznej przyjaznej osobom starszym, poprawę poczucia bezpieczeństwa publicznego i społecznego osób starszych, promowanie i wspieranie działań na rzecz zmniejszenia e-wykluczenia osób starszych, a także poprawy dostępności informacji dla seniorów oraz podejmowania działań na rzecz poprawy relacji międzypokoleniowych i przeciwdziałania wszelkim formom ageizmu oraz dyskryminacji osób starszych.

ZAKOŃCZENIE

Dokument Polityka senioralna w Sosnowcu na lata 2021-2027 jest jednym z ważniejszych dokumentów w sferze polityki wobec osób starszych, określa bowiem misję i wizję Sosnowca na najbliższe lata, wytycza kluczowe cele i zadania przewidziane do realizacji w tym zakresie. Stanowi podstawę podejmowania działań w sferze tworzenia warunków poprawiających jakość życia seniorów.

W koncepcji polityki senioralnej ujęto szeroki zakres działań adresowanych zarówno do samych seniorów, zgodnie z zasadą podmiotowości osób starszych, do ich opiekunów, społeczności lokalnych, w których żyją seniorzy jak i do podmiotów funkcjonujących w sferze oddziaływania na sytuację tej grupy ludności (pomocy społecznej, edukacji, kultury, ochrony zdrowia, aktywizacji społecznej i in.).

Polityka senioralna w takim ujęciu przybiera postać polityki o charakterze horyzontalnym, łączy bowiem działania w różnych obszarach polityki społecznej, realizowane przez różnorodne podmioty we wspólnym celu zaspokajania szeroko rozumianych potrzeb osób starszych i umożliwienia im pomyślnego starzenia się.

Strategia przygotowana została w oparciu o analizę dokumentów pochodzących z różnych źródeł, danych statystycznych, konsultacji z Radą Seniorów miasta Sosnowca, pracownikami Wydziału Polityki Społecznej, zebrany materiał empirycznym.

Polityka senioralna w Sosnowcu na lata 2021-2027 obejmuje propozycje działań różnych podmiotów w tym MOPS-u, innych miejskich instytucji, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej. W rzeczywistości starzenie się społeczności to kwestia, która dotyczy wszystkich organizacji i instytucji działających na terenie miasta, stąd by osiągnąć pozytywną zmianę niezbędna jest współpraca samorządu z partnerami gospodarczymi, społecznymi, publicznymi, pozarządowymi.

W zakresie polityki senioralnej szczególna rola przypada Radzie Seniorów jako reprezentanta starszych mieszkańców miasta. Rada powinna pełnić rolę inicjatora przedsięwzięć adresowanych do seniorów, sprzyjać solidarności międzygeneracyjnej, integrować działania organizacji i instytucji na rzecz środowiska senioralnego, a także pobudzać aktywność społeczną i obywatelską osób starszych w społeczności lokalnej, celem zapewnienia warunków dla godnego i aktywnego starzenia się. Wszystkie podmioty, jak i siły społeczne, kierując się fundamentalnymi zasadami odnoszącymi się do osób starszych, przyczyniają się w skali miasta Sosnowca do realizacji idei gminy przyjaznej seniorom.

Pozostaje jeszcze jedno zagadnienie, które powstało w trakcie opracowywania Polityki senioralnej w Sosnowcu. Dokument proponuje rozwiązania, jakie powinny być realizowane w warunkach normalnie funkcjonujących instytucji, organizacji i innych podmiotów. Pandemia COVID-19 i jej nasilający się przebieg weryfikuje na ten czas zawarte w Dokumencie działania. Dla osób starszych, osamotnionych, schorowanych, mieszkających w jednoosobowych gospodarstwach czas pandemii jest szczególnie dramatyczny. Seniorzy są grupą najbardziej narażoną na ciężki przebieg infekcji, który nie zawsze może skończyć się wyzdrowieniem. Są bezradni wobec nieznaney im wcześniej sytuacji i bezwzględnie powinni stać się priorytetem w działaniach wszystkich podmiotów realizujących politykę społeczną

ukierunkowaną na tę grupę ludności. Także przedstawiciele seniorów – Rada Seniorów Miasta Sosnowca powinna skoncentrować się na działaniach diagnostycznych sytuacji życiowej osób starszych i współorganizować działania pomocowe.

Wydaje się, że w tej sytuacji położyć należy nacisk na zwielokrotnioną pomoc w sferze codziennych czynności, dostępu do lekarza, zaopatrzenia w leki i środki opatrunkowe i innych potrzeb, a nade wszystko na wsparcie psychologiczne. Jest to zadanie niezmiernie trudne z uwagi na konieczność ograniczenia kontaktów, utrzymania dystansu społecznego. Tym niemniej jest to też czas pomocy sąsiedzkiej. Osoby starsze powinny mieć możliwość zwrócenia się o pomoc do bliskich lub do sąsiada, jeśli chodzi o robienie zakupów, dostarczanie leków czy wyprowadzanie psa, a także załatwienie jakiegokolwiek innej sprawy, np. urzędowej. Powinni też liczyć na telefony zaufania mające przeciwdziałać izolacji społecznej osób starszych, a jednocześnie pełnić funkcję informacyjną i doradczą. Form pomocy jest wiele i w obecnych warunkach powinny być priorytetem w odniesieniu do seniorów.

SPIS WYKRESÓW

1. Wykres 1. Ludność Sosnowca w latach 1995-2019.....	8
2. Wykres 2. Piramida wieku mieszkańców Sosnowca w 2019 r.....	9
3. Wykres 3. Ludność wg ekonomicznych grup ludności w Sosnowcu w latach 2010-2019.....	10
4. Wykres 4. Udział poszczególnych grup wieku w populacji osób starszych w Sosnowcu w 2019 r.....	11
5. Wykres 5. Zmiany współczynnika obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym w Sosnowcu w latach 2010-2019.....	12
6. Wykres 6. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Sosnowcu w latach 2010-2019.....	13
7. Wykres 7. Prognoza liczby ludności Sosnowca do 2050 r.....	14
8. Wykres 8. Prognoza struktury ludności Sosnowca według grup wieku do 2050 r.....	15
9. Wykres 9. Prognoza udziału osób w wieku 80 lat i więcej w woj. Śląskim i w Sosnowcu do 2050 r.....	16
10. Wykres 10. Prognoza udziału osób w wieku 65 lat i więcej w ogóle ludności Sosnowca, woj. śląskiego i Polski.....	17